

תמצית משנה ברורה

סיכום דברי המשנה ברורה ומסקנות הבה"ל והשעה"צ

גליון 34 | סימן רע"ו סעיף ב' – סוף סימן רפ"ט | חשון ה'תשפ"ה

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'
"וכל שיש השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח", וברש"י עדיין לא צמח ובשלישי שכתוב ותוצא הארץ - על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי'. והמשך הפסוק "כי לא המטייר ה' אלקים מטר על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה" פרש"י 'ומה טעם לא המטייר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו והאילנות והדשאים.

נמצא שכל כוחות הצמיחה שבעולם היו מוכנים ליציאה ולא המתינו אלא לאדם שיבא ויוציאם אל הפועל, שכן זהו ייעודו בעולם - להוציא את כחו ואת הכח שבעולם אל הפועל. אמנם האדם מפתח את עצמו ואת העולם, אבל אינו ממוציא כלום, אלא מוטל עליו להכיר בכך שיש לעולם שרשים ומכחם לטפח ולפתח את הכל.

ברש"י ריש פרשת וירא "ויעתר לו - לו ולא לה, שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה". וצ"ב דלכא' אדרבא, עבודת הצדיק בן רשע קשה יותר, ולפום צערא אגרא. ואין לתרץ דמ"מ מהני זכות אבות שיש לו לבן הצדיק, דבמה שאמרו אין דומה 'תפילת' צדיק משמע שכח תפילתו שלו גדול יותר.

אחר היציאה מן התיבה אמר הכתוב ויהל נח איש האדמה ויטע כרם, וברש"י לשון חולין שהיה לו להתחיל בנטיעה אחרת. וחזו"ן כמה חשובה איכות ההתחלה, שכן כל המשך מכחה. ביאור הדבר שפעולות רבות נפעלות ע"י האדם מכח מניעים פנימיים בלתי מודעים לו, לא מבעיא פעולות הנעשים בטבעיות אלא אף כאלה הנובעים משיקולים שכליים כאלה ואחרים, ואולי אף נכון לומר שפעולותיו כולם מונעים מדחפים עמוקים שהוא לא דוקא מודע להם.

אולם ביכולתנו ואף מחובתנו לעדן ולזכר, לטהר ולקדש את ישותנו מכל עכירותה, עד שתהא נשלטת ומונהגת מכח עומק עומקה של נפשנו הטהורה אשר כל תשוקתה להדבק בבוראה ואשר דבקתה זו היא מנוחתה לבדה.

ברם החדירה לעומקים אלו - עד כדי שייצאו אל הפועל ויקבע מציאות בטבעו של האדם באופן שפעולותיו תהינה נובעות מאמיתיות - מחייבת התחלה חדשה של בנין האישיות על-מנת להעמידה על יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה.

הנה האמירה הראשונה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו היתה 'לך לך'. תחילת הקשר הישיר שזכה לו אאע"ה אל בוראו היה באופן של ביטול החיים הקודמים והליכה חדשה אחרי ה'י". כך גם כלפי יצ"מ נאמר 'זכרתי לך חסד נעוריי אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. חסד נעוריי דייקא. כל המשך מכחו הוא.

לפי"ז יש להבין שעל אף שכן הרשע צריך לעזוב הכל ולחדש דרכו, וזכות ראשונים זו זכות גדולה היא [אברהם אבינו נקרא 'דיב' שהיה תחילה לגרים (סוכה מט:)]. מ"מ בן הצדיק צריך עמול מיוחד לבנות אישיותו ולפלט דרכו - תוך התגברות על הרגליו הטובים מבית אביו - על-מנת לעמידה על שורשי נפשו היחידה. על כן אין דומה תפילת צדיק בן רשע לתפילת צדיק בן צדיק.

כאשר נח זכה לצאת מן התיבה אל עולם חדש, על אף שכולל הוא עולם חדש זה הרבה מציאותיות שהם חולין, מ"מ נדרש להשמר מלהעמידו על יסוד חולין, היה לו להתחיל בנטיעה אחרת, להעמידו על יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה. כל המשך מכח ההתחלה הוא.

לו לעשות כך, מ"מ מותר להשתמש כיון שאף מתחילה היה יכול להשתמש קצת לאורו. וכן מדורה הדולקת מע"ש ובא נכרי והוסיף עצים בשביל ישראל, אסור להנות אחרי שיכלו העצים הראשונים, וקודם שיכלו יש להקל בעת הצורך.

מחאה בנכרי - נכרי שבא להדליק נר או להוסיף שמן, מותר למחות בו, ובנר של ישראל צריך למחות בו כשרואה שרוצה להדליק נר או להוסיף שמן בשבילו, ואם מחה בו והראה לו דלא ניחא ליה שיעשה בשבת בשבילו, חשיב כעושה לצורכו, ומותר להשתמש בזה אפי' אם הנר של ישראל בבית ישראל, ובלבד שלא יערים במחאתו. ובלאמפ שדרך לכבות הפתילה לפני הוספת השמן אם עשאו בציווי הישראל אסור להשתמש כלל גם בזמן שהיה דולק מהשמן הישן, אבל אם עושה מעצמו אפי' לצורך ישראל יש לדון להקל, וא"כ באופן זה יהיה מותר להשתמש עד שיכלה השמן לגמרי.

חימום בארצות קרות - בארצות קרות מותר לומר לנכרי לעשות מדורה או להסיק את תנור בית החורף בשביל הקטנים, ואם נעשה העיקר בשביל הקטנים מותר לגדולים להתחמם בו, אבל אם נעשה בשביל שניהם אסור, ואם הקור גדול מותר אפילו לומר בפירוש להסיק גם בשביל הגדולים, דהכל חולים אצל צינה, ויכין את הפחמים מבעוד יום, כי בשבת אסור לטלטל ולהכניס. ואחרי מנחה יש למחות בנכרי שלא להסיק עוד, כי כבר נתחמם בבוקר, ואף שנתקרר אינו נחשב שהאדם כחולה אצל קור כזה, ומ"מ הכל תלוי לפי הקור ולפי בית החורף, ואם לא נתחמם בבוקר לפני"ג מותר, ובח"א משמע שאין דין זה ברור אצלו. ואין למחות ביד הנוהגים התר גם עבור הגדולים, אף כשאין הקור גדול, דמוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים, ועכ"פ יזהרו לא לומר לנכרי בשבת עצמה, אלא יקצבו עמו בקבלנות להדליק בזמן שיהיה קר, ואז אפי' אם הדליק כשאין הקור גדול אפשר שא"צ לצאת מביטו.

סימן רע"ז

דיני גרם כנוי בשבת

נר שמונח מול הדלת או החלון - אסור לפתוח דלת או חלון כנגד הנר ממש, בין נר של שמן בין נר של שעווה וחלב, באופן שיש חשש שמא ע"י הפתירה יכבה הנר ע"י הרוח שמבחוץ, (ולכאורה קשה בדגמרא אמרין דהוי פסיק רישיה, ולמהר"א שפירש שהוא קרוב לפסיק רישיה ניחא הלשון), ואפי' בפתוח בנחת אסור. וכתב המ"א שגם אם עכשיו ממש אין רוח אסור, דא"ל להבחין בזה, ויש מקילים בזה, ובמקום הדחק יש להקל לפתוח בנחת לאט לאט, שלא יתגרם הדלת עצמה לרוח לבוא. ולסגור את הדלת כנגד הנר מותר.

נר הקבוע בכותל שאחורי הדלת אסור לפתוח את הדלת כדרכו, שמא הדלת תפגע בנר ותכבנו, אלא יפתח בנחת. וכתב בשו"ע דה"ה לענין לסגור את הדלת, והאחרונים כתבו להתיר כיון שבה לא יבוא לכבוי, ובפמ"ג כתב שהשו"ע מדבר כשסוגר בכח שע"ז מתנדנד הכותל כולו, וגורם לקרב או לרחק את השמן מהפתילה.

נר הקבוע בדלת עצמה אסור לפתוח או לסגור את הדלת, מפני שזה פס"ר שהשמן יתקרב לנר או יתרחק ממנו, ויש בזה משום מבעיר או מכבה, אבל לפתוח בנחת באופן דלא הוי פס"ר מותר, ואין הדלת בסיס לנר כיון שהיא חשובה ובטלה לבית ולא לנר. ובנר של שעווה או חלב מותר לפתוח ולסגור גם שלא בנחת, אא"כ יש לחוש שע"ז הנר יכבה לגמרי, ואם הניח את הנר שם בכונה, מהר"א משמע שגם בזה מותר באופנים הני"ל, ובירושלמי מחמיר בזה, ולמעשה צ"ע.

מדורה הקרובה קצת לדלת אסור לפתוח את הדלת כנגדה, מפני שגורם להבערת המדורה, ואף שאינו מתכוון לזה, הוי פסיק רישיה, ואף ברוב מצויה אסור אטו רוח שאינה מצויה, ואם אין רוח כלל מותר, ואם ע"י דפיקת הדלת עושה רוח מצויה, משמע בר"ן שאסור, ולסגור דלת כנגד המדורה מותר אפי' אם יכבה מחוסר רוח שמבעירה.

שימוש בדבר שהנכרי עשה בשבת

נכרי שעשה מלאכה עבור ישראל ונכרי - אם יושבים ישראלים ונכרים יחד והדליק נכרי את הנר, אם בזמן ההדלקה היו הרוב נכרים מותר, דסתמא אדעתא דנכרים קעביד, ואפי' הגיעו אח"כ עוד ישראלים או שהלכו נכרים והוו הישראלים רובא מותר, וכתב המאירי שאם יש אדם חשוב שהדברים מוכיחים שבשבילו נעשה אסור אף רוב נכרים, ויל"ע את התוס' חולק על זה. ואם בזמן ההדלקה היו רוב ישראלים אסור, אא"כ יש הוכחה שהנכרי הדליק את הנר לצורכו כגון שהוא משתמש בנר מיד, או שיש הוכחה שהדליק לצורך נכרי אחר, ואם אנו יודעים שעשה גם לצורך ישראל אסור בין רוב נכרים, בין במדליק גם לצורכו, ומ"מ המיקל כשהנכרי הדליק לצורכו ולצורך ישראל אין למחות בידו. ואם יש מחצה ישראלים ומחצה נכרים אסור, ו"א שהטעם משום שיש ספק לשם מי נעשה, ו"א שהטעם משום שנעשה לשם שניהם.

אמירה לנכרי לצורך מצוה - דעת רוב הפוסקים שאין להתיר אמירה לנכרי אפי' לצורך מצוה, ודעת בעל העיטור להקל בזה, (בנכרי, אבל שבות בישראל עצמו אסור אף במקום מצוה), ולדבריו מותר לומר לנכרי להדליק נר לצורך סעודת שבת, אם אין לו נר אחר ועדיין לא גמר סעודתו (דבלאו הכי אסור אף שעדיין לא בירך ברכת המזון, ואף אם מברך על הכוס יש להחמיר בזה), ועל פי זה נהגו רבים לצוות לנכרי להדליק נר לצורך סעודת שבת, ובפרט בסעודת חתונה או מילה, ואין מוחים בידם דמוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים, וכתב הרמ"א שיש להחמיר במקום שאין צורך גדול, ויש מחמירים אף במקום צורך גדול. ובפמ"ג מצדד להתיר בבין השמשות של מוצאי שבת לצורך מצוה, וכ"ש בע"ש ביה"ש שמוותר לצורך מצוה. אמנם אם יש לו נר אחר מותר להנות מהנר שהדליק הנכרי בדיעבד כל זמן שהנר הישן דולק. ולבנות בית הכנסת בשבת ע"י נכרי אסור אף לדעת העיטור משום שיכול לבנותו בחול, ואם יש חשש שיתבטל בנין בית הכנסת לגמרי, יש להקל בקבלנות, ואם הגוי מסכים רק בשכירות אפשר שיש להקל גם בזה. ואם נתקלקל העירוב אפשר לסמוך על העיטור במקום מצוה דרבים לומר לנכרי לעשות אפי' מלאכות דאורייתא, כדי שלא יבואו הרבים לידי מכשול.

מלאכה שעשו עבד או שפחה - האומר לעבדו או לשפחתו לילך עמו, והדליק נר, אף שגם הם צריכים לו, כיון שעיקר ההליכה בשביל ישראל אסור להנות ממנו. אבל אם שלחם לבדם והדליקו נר להאיר להם, או שפחה שהדליקה נר כדי להדיח את כלי ישראל, אף שהפעולה היא לצורך ישראל, כיון שאין גופו נהנה מהנר בשעת ההדלקה, מותר אח"כ לישראל להנות מהנר, וכן מותר לישראל לסייעה בשטיפת הכלים, אבל לשטוף לבדו מצדד הפמ"ג להחמיר משום דמחזי שהדליקה לצורכו.

אם יש כבר נר דלוק מותר לומר לנכרי לילך עמו להביא יין או לחם וכדו', כיון שאינו עושה אלא טלטול מוקצה, (ואף לישראל היה מותר לעשות כן ע"י טלטול מן הצד, אך אסור לטלטל פתילה ע"י נכרי אלא כשצריך לה או למקומה, ולא כדי שלא תיגבג או תיפסד), ואין להתיר אלא לבני תורה, דילמא אתי למיטרך ולהתיר יותר, ובנר של שמן נכון להחמיר שלא לומר לנכרי לילך עמו במרוצה, דא"א שהשמן לא יתקרב או יתרחק מהפתילה, ויש בזה משום מכבה ומבעיר את הישראל היה עושה זאת בעצמו.

תוספת אורה - נכרי שהדליק נר בשביל ישראל במקום שכבר היה נר דלוק, מותר להשתמש לאורו אף שנתווסף ע"ז אור, במקום שהיה יכול מתחילה להנות קצת מהנר הראשון, (אבל לומר לנכרי להדליק אור גם בזה), אבל אחרי שכבה הראשון אסור להשתמש לאור השני. וכן נכרי שהוסיף שמן בנר דולק, מותר להשתמש בנר עד כדי שיכלה השמן שהיה בו כבר, אף שנתווסף אור ע"י רבוי השמן, אבל אח"כ אסור, וכן אם הנכרי עשה איזה תיקון בנר והרבה אורו, אף שדאי אסור גמור לומר

חושבים עתיד כהלכה

בנידום ובברכתם של מרתן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית: info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד'

בענייני ריבית - שאנו עוסקים בהם כדרכנו בפניה זו - נדון הפעם ביסוד גדר ריבית דאורייתא, ונפקותא רבתא לענין חזרת ריבית, שהרי קי"ל ריבית קצוצה יוצאה בדיינים ואבק ריבית אינה יוצאה בדיינים. אם כי איננו נוקטים במסגרת זו הלכה למעשה.

בריש איזהו נשך מבואר דריבית דרך הלואה הוי דאורייתא וריבית דרך מקח וממכר הוי דרבנן, וצ"ב מאי שנא. וברש"י פי' כדכתבי מרבה הונן בנשך, ולא מוזבן איך משמע דוקא דרך הלואה, ואמנם יש גירסא ברש"י מלוה הונן בנשך אך לא כן כתיב בקרא כמו שהעיר הריטב"א. עוד צ"ב מאי אולמא קרא דמלוה הונן מפרשת ריבית בתורה דמייירי להדיא בהלואה. ובריטב"א כתב דהא דבעי' דרך הלואה הוא דכיון דכתיב את כספך לא תתן לו בנשך משמע שלא אסרה תורה אלא כל שיש בו נשך ברור משעת נתינה וכדכתבי נמי לא תשימונ עליו נשך, וצ"ב, וכשמוכר לו ביוקר מחמת המתנת מעות אמאי לא הוי ריבית ברור.

בדף סה: תנן מוכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו המוכר אימתי שתרצה הבא את שאר המעות וטול את שלך אסור. ומבוי' בגמ' דמייירי שמוכר לו את השדה מעכשיו, ואסור מוכר לאכול פירות שבינתיים שמא יגמר המקח ונמצא שאכל פירות של לא לוקח בשכר המתנת מעות, ואסור לוקח לאכול פירות שמאל וע"שילם מלמעות ויבטל המקח ונמצא שאכל פירות של מוכר בשכר מעותיו שהיו אצלו.

ובריטב"א שם כתב דאם אכלו זה או זה הוי ריבית קצוצה. וכן נקט ספר התרומות (מו ב ט) והביא שם כן גם בשם הרמב"ם, וכ"כ ב"י (יו"ד קעד) בשמו, והביא אף גם מהרשב"א בתשובה. הא קמזן דלא מבעיא אם לוקח אכל פירות ובטל המקח הוי ר"ק בשכר מעותיו דאגלאי שמעות אלו היו אצל מוכר כהלואה, אלא אפי' אם מוכר אכל פירות ונתקיים המקח ונמצא אוכל פירותיו של לוקח בשכר המתנת מעות המקח, הוי ר"ק אף שודאי אין חוב מעות אלו דרך הלואה אלא דרך מקח.

ובטעם הדבר נראה מוכרח דהא דבעלמא דרך מקח ל"ה ר"ק היינו משום דכללא דרביאא כל אגר נטר אסור, והיינו דלא אסרה תורה אלא כשהתוספת הינה תמורת ההמתנה, משא"כ במקח אף שנוטל יותר מפני ההמתנת אין תוספת זו תמורת ההמתנה אלא תמורת המקח מפני ההמתנה, ואמנם אסור חכמים מפני ההמתנה אטו תמורתה, אך מן התורה אינה אסורה.

אבל כאשר ברור שהתוספת הינה תמורת ההמתנה אסור מן התורה אף במקח, ובגוונא דמתני' דמוכר אוכל פירות מפני ההמתנה ברור שאין אכילתו תמורת השדה, שהרי מחיר השדה נקבע כפי שנקבע, וע"כ הפירות אינם אלא תמורת המקח, לכן הוי ריבית קצוצה, דקרינן ביה מש"כ הריטב"א ריש פייקין' שיש בו נשך ברור', היינו שברור שהוא תמורת ההמתנה ולא רק מחמתה.

וי"ל דזו כוונת רש"י מקרא דמרבה הונן בנשך, 'הונן' דייקא, היינו שהיא תוספת תמורת עצם המעות משא"כ במקח שאף אם מוסיף מחמת ההמתנה אין התוספת תמורתה אלא תמורת המקח, ואה"נ אם יוכח שהיא תמורת ההמתנה הוי ר"ק. וכ"ה להדיא במאירי (סה). דאף במקח אם מפרש שהתוספת היא שכר מעותיו הוי ר"ק.

אכן במבי"ט (א קטז), במחלוקתו עם המהריב"ל מבואר למעני דפשיט"ל למהריב"ל דגזה"כ היא דבמקח אין שייך איסור ריבית של תורה, ולמבי"ט שם פשיט"ל כדכתבנו בשם הראשונים, וצ"ע! אך יפרנס המהריב"ל את דברי הרמב"ם דשייכא ריבית קצוצה במקח. ואם כי אפשר ליישבם דבאופנים שפי' הרמב"ם להדיא דהוי ר"ק הוי באמת הלואה גמורה, ואכמ"ל, וגם המבי"ט לא הוכיח מהרמב"ם, מ"מ בשאר הראשונים המובאים לעיל להדיא דאפי' במקח, וכאמור כן נקט התרומות גם בד' הרמב"ם, וכן נוקט הבי"ב בפשיטות בלא שהביא חולק.

דיני נר המונח ע"ג טבלה

ניעור הטבלה - נר המונח ע"ג טבלה או שלחן או סטנדר והוא צריך להם, ולא הניחו שם מדעת, מותר לנערם בנחת באופן דלא הוי פס"ר שיכבה הנר, וצריך שלא יתכוון לכבותו, אבל להגיב את הטבלה אסור, אי"כ הוא צריך למקום הטבלה או ש"א לנער משום פסידא, שא מותר לטלטל אפי' כשהנר דולק, ודווקא נר של שעוה או חלב או שכבר כלה השמן, אבל נר שיש בו שמן אסור לנער את הטבלה, דהוי פס"ר, ואף דלא ניחא ליה הכבוי כיון שהשמן הולך לאיבוד, כ"מ לרוב הפוסקים איסורא איכא גם בלא ניחא ליה, (אמנם לטלטל את הטבלה בנחת מותר), וכתב הרמ"א שטוב לנער ע"י נכרי במקום שא"צ כ"כ, ואז מותר אפי' בנר של שמן, ואם אין נכרי יעשה ע"י קטן, ואם כבר כבה הנר מותר לכו"ע לנער את הטבלה אפי' שלא בנחת.

ואם הניח את הנר מודעו נעשית הטבלה בסיס לדבר הנוחר, ואסור לנערה. והנה נחלקו הפוסקים אם מדעת היינו דווקא שהיה בדעתו שיהיו שם כל השבת, או אפי' רק בכניסת השבת, ולפי זה נרות שדעתו לטלם למחר ע"י נכרי אין הטבלה נעשית בסיס לדעת המקילים, וא"כ אם נפל נר של שעוה או חלב על השלחן ואין נכרי או קטן, מותר לנער בעצמו, בדמקום פסידא סומכים על המקילים.

אם היה מונח על השלחן בבין השמשות ככרות ושאר דברים הנצרכים לשבת, פשיטא שהה יותר חשובים שהמשות ככרות של הנר, והוי בסיס לאיסור ולהתר, ומותר לכו"ע לנער את השלחן, ואם א"א לנער במקום זה משום פסידא, מותר לטלטל את השלחן למקום אחר ולנערו שם, ואם צריך את מקום השלחן לשים שם איזה דבר, מותר לטלטל את השלחן למקום אחר אפי' בזמן שהנרות דולקות, ומנהג נכון הוא לתת ככר הנצרך לשבת על השלחן לפני הדלקת הנרות, כדי שיהיה מותר לטלטל את השלחן כשהיה צריך לו, והג"ר' המחמיר בזה, ומנהג העולם להקל כהמ"א וש"א. אך אף אם הנר של שמן זוהר לטלטל את השלחן בנחת, כדי שלא יקרב או ירחיק את השמן מהפתילה, והפמ"ג מצדד שאם כבו הנרות ואין פסידא בניעורם אסור לטלטל השלחן עם המנורה שעליה אלא צריך לנער.

ניעה בטבלה או במנורה - מותר לגעת בטבלה שיש ע"ג נר, לט"ז איירי בקבועה, וי"ל דאיריי אף באינה קבועה, ומותר משום דהנדנד הוא לטולו מן הצד, וכן מותר לגעת במנורה בקבועה שדולקות עליה נרות, ובבלד שלא ינענע, ובמנורה תלויה אסור מפני שבקל ינענע, ואפי' אם כבר כבו הנרות אסור, ואם הנרות דולקות יש בזה חשש מנעיר.

מותר **להניח נר בע"ש ע"ג אילן** כדי שידלק שם בשבת, ואין חוששים שיטלו כשיכבה ונמצא משתמש במחובר, כיון שבלאו הכי אסור לטלטל נר גם אחרי שכבה, אבל ביו"ט שמוותר לטלטל נר, אסור להניחו ע"ג אילן אפי' מערב ב"ט, שמא יטלנו ויניחו ונמצא משתמש באילן.

כפיית קערה ע"ג הנר - מותר לכפות קערה של חרס ע"ג הנר בשבת, כדי שלא יאחו האור בקורה, (ואם הקדירה נוגעת בקורה משמע בלבוש אסור, ולהג"ר' א מותר), וכן מותר לכפות קערה על הנר מפני שקשה לעיניו אור הנר, או מחמת סיבה אחרת, אך יזהר שישאר פתח לאויר דאל"כ יכבה הנר, ונר של חלב יש להזהר מפני הזיעה שעולה לענעלה אל הקדירה, וקערה ממתכת אסור כי המחממה חייב משום מבעיר, אא"כ יש בזה חשש סכנת נפשות, דאז מותר בכל גוונא.

סימן רע"ח

סילוק נר המפריע לחולה

חולה **שיש בו סכנה** שהנר מפריע לו לישון, וא"א להוציא את החולה למקום אחר פן יכבד עליו חוליו, וא"א להוציא את הנר (דודאי טוב יותר לטלטל מוקצה מאשר לכבות), וכן א"א להסתיר את האור ממנו ע"י כפיית כלי, ואין שם נכרי שיכול לכבות את הנר בלא איחור, מותר לישראל לכבות את הנר בשבילו ואפי' אם לא ידוע שע"י מניעת השינה יבוא לידי סכנה מותר, משום דשינה יפה לחולה, והוא עשוי להתרפא עי"ז או ע"כפ לחיות יותר, ובלי השינה אפשר שיכבד חוליו ויסתכן יותר. וכשהחולה מתעורר מותר להדליק את הנר בשבילו כדי לראות איזה דבר הצריך לו, וגם שדעתו מתיישבת בזה, ודווקא כדי שלא ישב בחושך, אבל להות את הנר כדי שאיך טוב יותר אסור, דלא הותר רק מה שהוא הכרח לחולה. וכן הדין בחולה שהוא ספק סכנה, או כשמתיררא שלא יבואו עליו ליסטים ויהרגוהו.

חולש שאין בו סכנה או כשיש סכנה מגנבים אסור לכבות או למעט את האור, ואף לסבירים שאין חיוב התטא על כ"ביו, דהוי מלאכה שא"צ לגופה, (שא"צ לעצם הכבוי אלא צריך שהחולה ישן או שלא יתכלה השמן וכדומה, ורק כשצריך לעשות פחמין או כשמכבה פתילה מפני שצריך להבהבה חשיב צריכה לגופה, וכן החופר גומא וא"צ אלא לעפרה פטור משום משאצ"ג, ואם צריך הגומא חייב בבית משום בונה ובשדה משום חורש), מ"מ אסור לכבות לצורך חולה שאין בו סכנה, דאיסור כיבו חמור משאר איסורים דרבנן כיון שיש בו צד חיוב. ושיטת הרמב"ם שמלאכה שא"צ לגופה חייב עליה, ואמנם אף חולה שאין בו סכנה אם הרפא אומר שע"י מניעת השינה יתגבר החוליו ויכול לבוא לידי סכנה, מותר.

סימן רע"ט

טלטול נר בשבת

מותר השמן שנר שדלק בבין השמשות של כניסת השבת, וכן מותר הנר העשוי מחלב או שעוה, אסור לטלטלם או להסתפק מהם בשבת, משום שבבין השמשות היה אסור להסתפק מהם משום

מכבה, וטעם נוסף משום שהוקצו למצות הדלקת הנר, ולפי טעם זה גם ביו"ט אסור להשתמש בו לתשמיש אחר חוץ מנצות ההדלקה.

נר שדלק בבין השמשות של כניסת השבת אסור לטלטלו גם אחרי שכבה, ואפי' לא נשאר בו שמן כלל, לפי שהנר שבתוכו השמן, וכן השמן עצמו והפתילה, והם בסיס לשלהבת, וזה מזה שנקרא מוקצה מחמת איסור שאסור, ומיגז דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא. ואף לצורך גופו ומקומו אסור, ויש מי שהתיר ולא נראו דבריו. אמנם נר שלא דלק באותה שבת הוי כלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו. ומנורה שמדליקים בה נרות דינה כמו נר, ואף שהנר עומד להכבות, כיון שאין דעתו לסלק את הנר מן המנורה עד שיכבה, ואפי' ע"י נכרי, נאסרו בטלטול לכל השבת, ועוד היר' בבין השמשות לא יכול לנערו שהרי נר בשבת חובה, ובנר של שמן גם אסור לנערו משום כבוי.

אם יש אימת נכרי עליו ע"י הנר, מותר לטלטל לאחר שכבה הנר, (ש"ג ותו"ש ודלא כהמ"א, ומפהמ"ג משמע שאם ירא שיכזה או שאר הפסד ממוזן מותר לכו"ע).

איסטניס - כתב הרמ"א ש"א שמי שהוא איסטניס ומאוס עליו להשאיר נר אחר שכבה, מותר לו להוציא את הנר מעל השלחן, כדין גרף של רעי, והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד, אמנם נר שאינו מונח במקום שישבנו אסור גם לאיסטניס לטלטלו. ומי שאינו איסטניס דעת הרמ"א והד"ך החיים שאסור, ואין כל אדם יכול לומר שהוא איסטניס, אלא מי שידוע שהוא איסטניס, והב"ח והמ"א מתירים אף במי שאינו איסטניס אם הוא אומר שזה מאוס עליו, (והיינו בשל חרס או עץ אבל בשל מתכת אסור).

נתן לחם ע"ג הנר אם נתנו בשבת אסור לטלטל את הנר, ואם נתן לחם (או שאר דבר חשוב) מבעו"ה, יש מי שמתיר לטלטל את הנר באופן זה, היכא שההתר חשוב יותר מהאיסור, וכתב השו"ע שאין לסמוך על זה, מפני שעיקר עשיית המנורה היא עבור השלהבת.

אם התנה מערב שבת שיטלטל את הנר אחרי שיכבה, לדעת השו"ע מועיל התנאי, (אמנם דווקא בנר שעומד להכבות מועיל תנאי, אבל בשאר בסיס לדבר האסור לא מועיל תנאי), ויעשה את התנאי קודם בין השמשות, וכמבואר בסימן תרל"ח, ומשמע מהגר"א שגם אם אומר איני בודל מהנר כל בין השמשות מהני. ולדעת הרמ"א התנאי אינו מועיל, ונוהגים לטלטלו ע"י נכרי, אף באינו צריך לגופו ומקומו אלא כדי שלא יגנב או יפסד, ואף שאמירה לנכרי אסורה, מצרפים לזה את השיטה המתירה ע"י תנאי, וכיון שמהנהג כך הוי כאילו התנה, אמנם אם הנר היה צריך לדלוק כל היום, כמו של יארציט, אין מותר ע"י נכרי אלא לצורך גופו ומקומו, אבל בשביל שלא יגנב אסור.

נר שהדליקו לצורך יולדת או חולה שיש בו סכנה, מותר לטלטלו אחר שכבה, לצורך גופו או מקומו, כיון שבתחילת השבת היה מותר לטלטלו, וכ"ש שאם הודלק בשבת לצורך יולדת או חולה, או שהדליקוהו בשבת בשוגג (או רשע שהדליק במזיד), שמוותר לטלטלו אחרי שכבה לצורך גופו או מקומו, דאין מוקצה לחצי שבת. אבל נר שהדליקוהו מערב שבת לצורך חולה שאין בו סכנה, אסור לטלטלו אף לאחר שכבה.

נר שלא דלק באותה שבת מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, ואפי' אם הוא מאוס, ואפילו הוא של נפט שמסריח, דמוקצה מחמת מיאוס מותר כיון שיש עליו תורת כלי והוא ראוי לכסוי מנא. ונר שלא הדליקו בו אלא רק יחדוהו להדלקה, הזמנה לאו מילתא היא, ומותר לטלטלו אף כדי שלא יפסד או יגנב. (הפמ"ג מצדד דדעת הרמב"ם דדבר מאוס אפי' באין מלאכתו לאיסור אין מותר לטלטלו אלא לצורך גופו ומקומו, ומבעל המאור הרו"ן משמע דפליג).

טלטול מנורה - מנורה של פרקים בין גדולה בין קטנה אסור לטלטלה, ואפי' לא הדליקו בה מעולם, דחוששים שתתפרק ויתקנה ונמצא עושה כלי, (אא"כ דרכה להיות רפויה), ולכן אסור לטלטל את הפמוטות שלנו, ואפי' מנורה שאינה של פרקים, אם יש לה הריצים סביב אסור משום דמיחלף בשל פרקים.

סימן רפ"א

תפילת שחרית בשבת

זמן התפילה - נוהגים לאחר את זמן תפילת שחרית בשבת יותר מבחול, ומי"מ יזוהר שלא לעבור זמן קריאת שמע. וברש"י משמע שגם בשבת מצוה להגות לקרות קריאת שמע כותיקין.

אמירות - זמירות - נוהגים להרבות בזמירות של שבת, כל מקום לפי מנהגו, ויאמרו בניגון שיש בו נעימה כעין שעושים בפסוקי זמורה, (אבל לא יאריך בניגון, וכבר הפליגו הקדמונים בגנות המפרידים אות או תיבה מחברתה ע"י הניגונים, או שע"י הגגון מקדימים לומר אמן לפני סיום הברכה, או שגורמים לענות אמן בהפסק גדול אחרי הברכה), ויש להאריך בזמירות, ואין למחות במאריך אפ"ש שהמחה מכיון משום ביטול תורה, ומי"מ בשבת ויו"ט לא יאריך יותר מדי, כדי שיאכלו קודם שעה שישית, ויזהר מאד שלא לעבור זמן קריאת שמע ותפילה ע"י הזמירות, ומוטב להתפלל ביחודי מלקלות קריאת שמע ולהתפלל שלא בזמון.

אם לא אמר את הזמירות שמוסיפים בשבת, א"צ לאומרם אחרי התפילה, ואפי' אם לא אמר נשמתו, אמנם אם לא אמר ברוך אה"ה של ישתבת, מסתבר שיחזור לנשמת ואומר סדרו, (ואם איחר לבית הכנסת טוב יותר שידלק מפסוקי דמורה ולא ידלג נשמת). אמנם אם לא אמר נשמת, וקם אשר לפני צריך לאומר אחרי התפילה, (ותחיל מלאכת אוננים), ולק זוכר שבת שאמרו ברוך אתה ד' יוצר המאורות, אפשר שיש לחזור ולהתחיל מלקל אשר

גנזח אושר בכבוד (ת"ת)

אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה

בעידודם ובכרכתם של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | **office@osher-b.org**

שבת. ולא ידלג לקל אשר שבת וכו', או הכל יודוך וכו', כדי להתפלל בציבור, כיון שזה מנוסח הברכה.

אין לשחות ב"יולך לבדך אהנחו מודים", שאין לשחות אלא במקומות שאמרו חכמים.

סימן רפ"ב

קריאת התורה בשבת

הוצאת הס"ת - בפתיחת הארון יש לומר בריך שמים, בין בשבת בין בחול. הנותן ס"ת והמקבלו צריך שיהא בימים, אפילו אם הוא איטר.

מנין הקרואים בשבת - בשבת קורים לז' קרואים, וכל אחד מברך לפניה ולאחריה, ואם רצה **להוסיף** על מנין הקרואים יכול להוסיף, וי"א שכהיום שכל אחד מהעולים מברך לפניה ולאחריה (שלא כבזמן המשנה שהראשון היה מברך לפניה והאחרון מברך אחריה), אין כדאי להוסיף בברכות, אך במקום הצורך כגון חתונה או ברית מילה וכדו' אין לחוש לזה. ונכון שלא להוסיף הרבה מפני טורח הציבור, וא"כ יש לחוש לתרעומות.

הוספה על הקרואים ביו"ט - כתב הרמ"א שגם ביו"ט מותר להוסיף על הקרואים, וי"א שאין להוסיף על הקרואים ביו"ט, וכן נוהגים. וביו"ט שחל בשבת מותר להוסיף, אך ביו"כ שחל בשבת טוב לכתחילה שלא להוסיף, משום שראשי הפרשיות מכוונים שייסיימו במילה דכפרה. ובשמחת תורה מוסיפים הרבה (וכדעת רוב הפוסקים שימנתיים להוסיף ביו"ט), כדי שיזכה כל אחד לקרוא בתורה בעת סימונה.

לשוע' מותר לקרות לעולה לתורה **מה שכבר קרא** העולה שלפניו, אולם אינו עולה בזה למנין הקרואים אא"כ א"א בענין אחר, ואם הוסיף ב' פסוקים עולה בדיעבד למנין הקרואים, והרמ"א כתב שאין לקרות לאחד מה שכבר קראו, מלבד בשמחת תורה, וי"א דה"ב חתונה, אבל מנהגנו לעשות כך רק בשמחת תורה, וכן כשיש חיובים אין להקל בזה.

כשהפרשיות מחוברות יקרא לרביעי קצת מהפרשה הראשונה ולפחות ג' פסוקים מהשניה, כדי שיקרא חצי מהקרואים בכל פרשה, ואין לחוש אם יוסיף על הקרואים בפרשה השניה, כיון שאין חיוב להוסיף.

מי מצטרף למנין הקרואים - אשה וקטן שיודע למי מברכים, עולים למנין שבעה, (ולא למנין שלשה או ארבעה חמשה וששה), אבל לא יהיו כולם או רובם נשים או קטנים, ודין עבד כנעני דתין אשה, ואם אמו מירשאל דינו כירשאל. ואמרו חכמים שאשה לא תקרא בציבור מפני כבוד הציבור. וכתב המ"א בשם מסכת סופרים שנשים חייבות לשמוע קריאת התורה, ואין נוהגות להזהר בזה, ואדרבה יש מקומות שנוהגות לצאת החוצה בזמן הקריאה.

קטן אינו יכול להיות הבעל קורא ולהוציא אחרים עד שיביא ב' שערות, ואם אין בעל קורא אחר מסתפק הפמ"ג דאפשר שיש להקל, וכן הדרך החיים מיקל בשעת הדחק, ובן י"ג חזקה שהביא ב' שערות. ואם אין כהן אלא קטן קורין אותו, ודעת המ"א שאין מחויבים לקרותו, דאין בו מצות "וקדשתיו" כיון שאינו בר עבודה, ורקע"א דחה שבעל מום מצוה לקדשו אע"פ שאינו ראוי לעבודה. והמנהג בימינו שכשיש רק כהן קטן קורין ישראל במקום כהן, וכן לשאר העליות נוהגים לא לקרוא לקטן אפי' אם כבר נשלם מנין הקרואים, מלבד למפטיר.

אסור לקרות בראש מגולה אפילו הוא קטן, וכן קטן פוחח שבגדיו קרועים וזרועותיו וכתפיו מגולים אסור לקרותו לתורה, ונימ' לדידן לענין מפטיר.

ממזר מותר לו לעלות לתורה, שהרי הוא חייב בכל המצוות.

אין איסור לקרות עם הארץ נכבד לפני ת"ח, כי זה אינו בזיון לת"ח אלא כבוד לתורה שמתכבדת באנשים גדולים.

שישי אחרון - יש קצת סמך מהזוהר למה שנהגו למכור שישי בפני עצמו, ואחרון מוכרים בפני עצמו דאחרון חביב מפני שמסיימים בו, אך ח"ו להתקטוף עבור זה, דכל אותיות התורה קדושים וטהורים.

מפטיר

אם המפטיר עולה למנין שבעה - מן הדין מפטיר עולה למנין שבעה, אך נכון לקרות ז' קרואים מלבד המפטיר כדי לצאת דעת האומר בגמ' שאינו עולה למנין שבעה, אמנם אם טעה הש"ץ וסיים הפרשה בקריאת השישי ואמר קדיש, א"צ לקרוא עוד אחד, אלא יקרא עם המפטיר מה שקרא לשישי, והוא יעלה למנין שבעה, וא"צ לחזור ולומר קדיש, אבל אם זכר לפני המפטיר, יקרא לשיביעי מה שכבר קרא ויאמר קדיש, ואח"כ יקרא כמה פסוקים למפטיר כמו שרגיל תמיד. ובחול שאסור להוסיף על מנין הקרואים, השלישי הוא המפטיר.

אמירת הקדיש - תיקנו לומר קדיש לפני המפטיר כדי להודיע שאינו ממנין שבעה (אף היכא שמוסיפים על הקרואים או שמוציאים ג' ספרי תורה), וכדי שלא להפסיק באמצע הקריאה צריך לגמור את הפרשה ואחרי הקדיש יחזור ויקרא למפטיר לפחות ג' פסוקים מהפרשה, אמנם בחול המפטיר ממנין הקרואים, אומרים את הקדיש אחרי המפטיר (והיינו אחר שמחזירים את הס"ת להיכל), ובחול המועד אומרים קדיש אחרי קריאת הרביעי.

ביו"ט ג"כ מדינא היה מותר שהמפטיר יהיה ממנין חמשה, ומ"מ נוהגים לגמור הקרואים והפרשה ולומר קדיש, ולמפטיר קורין פרשה של חובת היום, ויוצא בזה גם למ"ד שהמפטיר עולה מן המנין, שהרי לרוב הפוסקים מותר להוסיף ביו"ט.

כשקורים בשני ס"ת או בשלשה (כגון ר"ח טבת שחל בשבת, ושמוחת תורה), רק המפטיר קורא בספר האחרון, ושאר העליות הם בספרים הראשונים.

עלית קטן למפטיר - י"א שלא יעלה קטן למפטיר אלא בשבת שהמפטיר קורא מה שכבר קראו, וי"א שקטן יכול לקרות גם מפטיר של קרבנות המוספים, או בד' פרשיות שמוסיפים באדר, וכן נוהגים, אמנם צריך שיהיה קטן שהגיע לחינוך ויודע לחתוך את האותיות כראוי ולומר מילה במילה עם הש"ץ, ובפרשת זכור שחיובה דאורייתא אף כשהעולה קטן יוצאים הציבור עי' קריאת הבעל קורא הגדול אבל אם הש"ץ לא קרא אין הקטן יכול לקרות, אך יש מחמירים שלא לקרות אטן לפרשת זכור, וכן לפרשת פרה ש"א שגם היא מדאורייתא, וכן לכתחילה לא יקראו לקטן ביו"ט ראשון של שבועות ובשביעי של פסח ובשבת שובה, ובתשובות פרח שושן העלה לעיקר שיש להחמיר בכל הד' פרשיות, והביאו רקע"א.

לא יפטיר מי שכבר עלה לתורה, ועל כן בשבת חזון אם נוהגים לקרות את הרב למפטיר לא יקראו לו לשישי, ואם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לתורה, וכן בשבת חזון אטן יש מי שיודע להפטיר אך אינו יודע לקונן כנהוג, אם עדיין לא אמרו קדיש, מי שעלה לשיביעי (או לאחרון כשהוסיפו) יפטיר בנביא, וא"צ לחזור ולקרות בתורה, ויאמר את הקדיש אחרי קריאת ההפטרה וברכותיה, (וה"ה כששכחו לומר קדיש עד שקרא המפטיר, יאמרו הקדיש אחרי ההפטרה וברכותיה), ואם האחרון אינו יודע, אחד מהקודמים יחזור ויקרא בתורה ויברך לפניה ולאחריה לשם מפטיר, וכן אם כבר אמר הש"ץ קדיש, נכון שיעלה למפטיר אחד מהעולים הקודמים ולא השביעי, ויחזור ויקרא בתורה, ויברך על קריאתו תחילה וסוף, ואפילו אם השביעי רוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות. וביים שמוציאים ס"ת אחר למפטיר, ואין מי שיודע להפטיר, אסור שהשביעי יעלה למפטיר, משום פגמו של הס"ת הראשון, וכל העולים הקודמים י"ל דשרי, וצ"ע.

מי שקראו לו לתורה במקום שכבר קרא בבית כנסת אחר, צריך לחזור ולברך.

אם ידלג פסוק אחד או תיבה אחת, אפי' אם כבר התפלל מוסף צריך לחזור ולקרות פסוק זה עם עוד ב' פסוקים, ולברך לפניה ולאחריה, וע"ע בדין זה בסימן קל"א.

סימן רפ"ג

אין מוציאים בשבת ספר שני כדי לקרות בו פרשת המוספין, מפני שאין בה אלא ב' פסוקים ואין קורין בתורה פחות מג' פסוקים (ואין להוסיף פסוקים שלא מעניינו של יום), ועוד שא"כ יצטרכו להפטיר תמיד מענין שבת, שהרי צריך להפטיר מענין מה שסיימו בו.

סימן רפ"ד

הפטרה

מפטירים בנביא מעניניה של פרשה, וזו תקנה שנשארה מזמן שהיתה גזירה שלא יעסקו בתורה והיו קוראים בנביא במקום בתורה.

נביא מקלף - דעת הלבוש שאין יוצאים ידי חובת הפטרה עי" קריאה בחומשים הנדרסים, והט"ז והמ"א יישבו מנהג זה, אך דעת המ"א והא"ר שצריך שיהיה נביא שלם ולא ההפטרה המודפסת בחומש, ואם אין נביא שלם יש להקל, אמנם אם התנ"ך נדפס עי' המינים, טוב יותר שיקרא ההפטרה בחומש, ולכתחילה בודאי ראוי ונכון שיהיה לכל ציבור נביאים שנכתבים בקלף כדון, שאז גם השמות נכתבים בקדושה, ובפרט בימינו שמופזרים הרבה על ידי בית הכנסת, ודאי מצוה להתנאות בכתובת הנביאים הקדושים.

כמה פסוקים יקרא להפטרה - אין פוחתים בשבת מכ"א פסוקים, ג' פסוקים כנגד כל אחד מהקרואים, אא"כ נגמרו הענין לפני כן, וביו"ט שעולים לתורה חמשה די בט"ו פסוקים.

אין **מפטירים בנביא אלא בציבור אחרי קריאת התורה**, אבל אם לא קראו בתורה אסור לקרות ההפטרה עם הברכות, אבל בלי ברכות מותר, ואם אחרי קריאת התורה נמצא שהס"ת פסול, יכולים לקרות ההפטרה בברכותיה, ואם מתחילה ידעו שהס"ת פסול, וקראו בלי ברכה כי לא היה להם ס"ת אחר, והפמ"ג משמע שיקראו ההפטרה עם ברכות, אבל מרעק"א משמע דהוי ללא קראו כלל, והכי מסתברא. ואם התחילו ההפטרה בעשרה יכולים לגמור אע"פ שיצאו מקצתם, אם אין יצאו לפני שהתחילו ההפטרה, אע"פ שבזמן קריה היו עשרה אין מנפתיים. ואם אין עייוב ואי' להביא נביא או חומש כדי להפטיר, הולכם עשרה ומפטירים בבית שהוא מונח שם, ויכולים לברך ברכות ההפטרה כיון שקראו בתורה.

ברכות ההפטרה - המפטיר צריך לברך ז' ברכות (לפני ואחרי הקריאה בתורה, ולפני ההפטרה, וד' ברכות אחרי ההפטרה) כנגד ז' העולים לתורה.

אם תל ר"ח בשבת אין המפטיר מזכיר ר"ח בברכות כלל, דאלמלא שבת אין נביא בר"ח. וי"א שבחתימה לא זכיר, אבל בברכה יאמר את יום המנוח הזה ואת יום ראש החודש הזה. והמנהג כסברא ראשונה.

צריך לכוין לברכת הקוראים בתורה ולברכות המפטיר, ולענות אחריהם אמן, שיעלו לו למנין מאה ברכות, ולכן מצוה על העולים לברך בקול, והעונה אמן חשוב כאילו בירך בעצמו. ואין עונים אמן אחרי הנאמרים באמת, או אחרי שצדק, כיון שזה אמצע ברכה.

מי יקרא את ההפטרה - לכתחילה צריך דווקא המפטיר לקרות גם את ההפטרה, ואפי' קטן יכול להפטיר, ואם קראו קטן או גדול למפטיר ואח"כ נמצא שאינו יודע לומר ההפטרה, יכול אחר לאומרה, והפמ"ג כתב שעדיף שהמפטיר יאמר את ההפטרה עי" שיקראו לו מילה במילה. ובזמננו שהמנהג בכמה מקומות שהנביאים כתובים בקלף ובגלילה כס"ת, והקורא בנביא מוציא את כל הציבור, מותר אפי' לכתחילה לקרות למפטיר מי שאינו יודע לקרות ההפטרה, והבעל קורא יקרא את ההפטרה, וקטן שאינו יכול לומר מילה במילה עם הש"ץ מתוך הכתב. עי' בסימן רפ"ב.

נשתתק הקורא באמצע ההפטרה הבא לסיימה צריך לחזור למקום שהתחיל הראשון, כמו בס"ת, ולענין ברכה לפניה נחלקו בזה הפוסקים בסימן ק"מ עי"ש, וכתב הפמ"ג, שספק ברכות להקל.

קריאה עם המפטיר - שניים לא יקראו ההפטרה יחד, דתרי קלי לא משתמעו, אבל בלחש אפשר לקרוא יחד עם הקורא, ונכון לכתחילה לקרוא בלחש מתוך הספר עם הקורא מילה במילה, ובמעשה רב כתב שאם הקורא קורא מתוך הנביא, יקרא הוא לבד וכולם יהיו שומעים, דאם כולם קוראים עם הבעל קורא בקול רם, א"כ ברכת המברך היא לבטלה, ובשע' אפרים כתב שנקי"פ טוב מיהיו עשרה סמוך למפטיר שישמעו אותו. ואם שומע שהמפטיר התחיל את הברכות שאחרי ההפטרה, ישתוק עד שסיים את הברכות, ואח"כ הוא יסיים את ההפטרה, והמפטיר יהיה זהיר להתמין עם הברכות עד שיפסק קול המזון לגמור.

לא יקרא אחד פסוק אחד והשני פסוק אחר, כיון שהמפטיר שקרא בתורה צריך לקרות לבדו את כל ההפטרה.

לא יתחיל לקרוא את ההפטרה עד שהגולל יגמור לגלול את הס"ת, כדי שגם הגולל יתן ליבו למה שאומר המפטיר, דחובה על כל אדם לשמוע את ההפטרה, וברש"י משמע שימתין עד סיום גלילת הס"ת במטפחותיו.

אין לסלק את הנביא או החומש עד אחרי סיום הברכות, כדי שיראה ויברך על מה שהפטיר.

כשהפרשיות מחוברות קורים את הפטרת הפרשה השניה.

מה אומרים אחרי ההפטרה

הזכרת נשמות - נוהגים להזכיר אחרי קריאת התורה את נשמות המתים, דאף המתים צריכים כפרה, וקבעו לומר זאת בשבת שכולם נמצאים בבית הכנסת, משום ורחי יתן אל ליבו, וכל מקום ינהג כמנהגו, ובשבת שמברכים החודש, וכן בכל חודש ניסן, וכן בשבת שמברכים את חודש אב, או שר"ח אב או אייר גופא חל בשבת, אין מזכירים נשמות, אך בימי הספירה מזכירים נשמות אף בשבת מברכים, אך דווקא מי שנפטר באותו שבוע, והפמ"ג כתב שכדומה שאין מזכירים כלל, והולכים במנהג זה וכן במנהגים דלהלן אחרי המנהג של אותו מקום.

נוהגים לברך את העוסקים בצרכי ציבור.

נוהגים לומר **יקום פורקן**, ואין בזה משום איסור תחינה בשבת.

נוהגים לומר **אב הרחמים**, ובכל יום שאין אומרים צדקתך אין אומרים אב הרחמים, מלבד בט' באב שחל בשבת שאומרים אב הרחמים אע"פ שאין אומרים צדקתך, ובשבת שמברכים בה את חודש אב או שבת שחל בה ר"ח אב או ר"ח אייר, אין אומרים אב הרחמים, וכשיש חתונה או ברית אין אומרים אב הרחמים, ויש מקומות שאין אומרים אותו כשמברכים החודש מלבד בימי הספירה מפני הגזירות שהיו באותו זמן, ואפי' אם יש אז ברית מילה אומרים אב הרחמים ואפי' בחודש ניסן.

אחרי אשרי לפני הקדיש לא יפסיקו ביזכור ובשום דבר, גם לא באמירת מי שברך לחולה, מפני שהקדיש שלפני תפילת לחש קאי על אשרי, אבל "הללו" שאומרים אינו הפסק.

סימן רפ"ה

קריאת שנים מקרא ואחד תרגום

חובת הקריאה - אע"פ שאדם שומע קריאת הפרשה בציבור, חייב לקרות לעצמו את הפרשה, שניים מקרא ואחד תרגום, וכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכים לו ימינו ושנותיו.

אין יוצאים ידי חובת קריאת מקרא בשמיעה מהש"ץ, ולענין דיבעד נחלקו הפוסקים.

זמן הקריאה - צריך לקרות את הפרשה ממנחה של שבת הקודמת שאז מתחילים לקרוא את הפרשה הבאה, וי"א שמצוה מן המובחר לקרותה בערב שבת, וי"א שאם קורא מתחילת השבוע והלאה, גם זה בכלל מצוה מן המובחר, וכן היה נוהג הגר"א לקרוא מעט בכל יום והיה מסיים בערב שבת, וי"א שצריך לסיים בערב שבת ורק אם הוא אנוס ישלים בשבת, וי"א שלכתחילה יתחיל בערב שבת וישלים בשבת.

מצוה מן המובחר לסיים לפני האכילה בשבת שמוא לא יגמור, אך לא יאחר האכילה עד אחר חצות בשביל לקריאה, וכן כשיש לו אורחים התאבם לאכול לא יעכב שעת זח. ונכון שאם לא קרא בערב שבת, שיאכיל ויקרא לפני הליכתו לבית הכנסת, ואם לא קרא עד אחר אכילה, ישלים עד

מנחה, וי"א שבדיעבד יכול להשלים עד רביעי בשבת, וי"א עד שמחת תורה שאז משלימים הציבור את התורה, ויקרא אז שניים מקרא ואחד תורה, ולא רק מקרא.

א"צ לקרוא **פרשת יו"ט**, שהרי קרא כל התורה בשבתות, וביום הושענא רבה יקרא שמו"ת של וזאת הברכה, ואם קרא ביום שמיני עצרת לא הפסיד.

סדר הקריאה - י"א שיקרא כל פסוק ב"פ ואח"כ את התרגום שלו, וי"א שיקרא כל פרשה (פתוחה או סתומה) ב"פ ואח"כ את התרגום שלה, והגר"א נהג לומר התרגום אחרי פרשה פתוחה או סתומה, או אחר מוקם שנראה יותר הפסק ענין, ודעביד כמר עביד וכי'. ולא יקרא התרגום לפני המקרא, אלא לכתחילה יקרא שניים מקרא ואח"כ תרגום, ובדיעבד יצא אף בקרא תרגום באמצע. ולא יקדים פסוק המאוחר לפני המקודם, אלא יקרא כסדר.

טוב ויפה **שלא להפסיק באמצע** קריאת שמו"ת אם יכול, והיינו בין הפרשיות, אבל באמצע ענין אסור מדיא להפסיק, וכמו שאמרו חז"ל שהפסק מוד"ת ועוסק בדברי שיחה מואכילים אותו גחלי תרמים.

מי שבקי בטעמים ובניקוד בע"פ, טוב שיקרא מתוך ס"ת, אבל ניגון הטעמים אינו מעכב בקריאה.

דברים שאין עליהם תרגום יקראם ג"פ, וכן עשה בעטרות ודיבון, וי"א שטטרות ודיבן יקרא עם התרגום ירושלמי.

קריאת פירושים אחרים במקום תרגום - פירוש רש"י נחשב כמו תרגום, ופסוקים שאין עליהם פירוש רש"י יקראם ג"פ, ומי שאינו יכול להבין פירוש רש"י ראוי לקרות בפירוש כמו צאינה וראינה וכדו' המבארים את הפרשה על פי חז"ל ורש"י, אבל קריאה בפירוש המפרש רק פירוש המילות לא יצא יד"ח תרגום, וירא שמיים יקרא גם תרגום וגם רש"י, לפי שהתרגום ניתן מסיני ומפרש כל תיבה, ורש"י מפרש את הענין על פי חז"ל, וכן ראוי לכל אדם לעשות.

קריאה בזמן קריאת התורה - לדעת השו"ע מותר לקרוא שמו"ת בזמן קרה"ת, ולדעת התה"ד מותר לעשות כך גם אם אין בלעדיו עשרה שמוקשיבים לקריאה, ולדעת הכלבו וההגהות מימוני אין להקל בזה, ובסימן קמ"ו כתב השו"ע שהמזדקדק בדבריו יכוין דעתו לשמוע מפי הקורא, והמ"א בשם השל"ח, והגר"א, מחמירים בזה כהסוברים שרק בין גברא לגברא מותר, ולדבריהם יש לשמוע מהש"ץ כל תיבה ולא לסייע לקורא, ומ"מ נראה שלקרא בלחש מילה במילה עם הש"ץ אין להחמיר בזה, כיון שמכוין אז גם לשמוע כל תיבה מפי הש"ץ, והמ"א הביא מהמטה שיש שכן נכון לעשות ולכתחילה, וכן דעת כמה אחרונים.

מלמדי יתונות הלומדים פירוש המקרא עם התינוקות יוצאים בזה יד"ח שמו"ת, אבל אם לומד רק פירוש המילות יצא יד"ח שניים מקרא, אבל לא יד"ח תרגום.

קריאת ההפטרה - א"צ לקרוא ההפטרה, אבל נהגו לקרות שמה יקראוהו למחר למפטיר, ובשבת חתונה אף אם מוסיפים פסוקים מהפסרת שוש אישיש, כ"מ א"צ לקרותם לעצמו כיון שהם שגורים בפי הכל, ובארבע פרשיות יקרא ההפטרה של ד' פרשיות. והמ"א כתב לקרוא תרגום של ההפטרה, ובמקומינו אין המנהג בזה. והפטרות של יו"ט שהחזן קוראם א"צ לקרוא.

סימן רפ"ו

דיני תפילת מוסף בשבת

תחילת זמן תפילת מוסף מיד אחרי תפילת שחרית, ואף אם התפלל בתוקיין, משמע בלוביש שרד שיתעכב מלהתפלל שוסף, כיון שזמן קרבן מוסף היה בשעה שישית והתפילות הם כנגד הקרבנות, אבל הביאר הלכה כתב שלא מיבעיא אם התפלל שחרית בציבור בודא אין נכון להתחלק מהם ולהתפלל אח"כ ביחיד, (וגם אין כדאי שכולם ילכו ויחזרו אח"כ למוסף, זהו טורח לקבצם שנית), ואף המתפלל יחיד אין כדאי לעכב כ"כ זמן תפילת מוסף עד סמוך לחצות, מפני שמבטל מצות עונג שבת.

אם התפלל מוסף לפני שחרית יצא.

סוף זמנה - אין לאחר תפילת מוסף יותר מעד סוף שעה שביעית, והמתפלל אחר שבע שעות יצא יד"ח מפני שזמנה כל היום, אך נקרא פושע, ולכתחילה לא יאחר אף ללש ומחצה, מפני שיוצר להקדים מנחה למוסף, ומ"מ בזה לא מיקיר פושע, ואם עבר היום ולא התפלל אין לה תשלומין, מפני שלקרבן מוסף אין תשלומין.

ש"ץ חוזר על תפילת מוסף כמו בשאר התפילות.

נושאים כפים במוסף כמו בשחרית, אא"כ אין נוהגים לישא כפים בשבת כלל.

כל יחיד חייב להתפלל מוסף, בין יש ציבור בעיר או לא.

אכילה לפני מוסף - אחרי תפילת שחרית כבר נתחייב בקידוש, ואסור לאכול לא לשתות לפני קידוש, ואם קידש מותר לטעום פירות ואפי' הרבה, (ויצא יד"ח קידוש במקום סעודה ע"י כוס יין מלבד כוס הקידוש, ואם אין יין כ"כ, יכול לסמוך על הסוברים שדי כששתה את כל הכוס של הקידוש שמחזיק רביעית, לקידוש במקום סעודה והיינו בקידוש של שחרית. ואפי' כהן שצריך לישא כפים במוסף, יכול לשתות רביעית יין שלנו, כיון שודאי יש בו גם סמים), וכן יכול לטעום פת כביצה, או מיני תרגימא מחמשת המינים (ועיין בסימן תרל"ט מהו השיעור), אבל סעודה אסור לאכול, ואם חלש ליבו יכול לאכול פת אפי' יותר מכביצה, עד שתתיישב דעתו, ואם חלש ליבו ואין לו יין או שאר דברים לקדש עליהם, רישא לאכול פירות או מיני תרגימא מחמשת המינים לפני קידוש, אבל בלאו הכי אין להקל.

מוסף ומנחה, מה קודם - המאחר להתפלל מוסף עד שש שעות מחצה, יתפלל מנחה ואח"כ מוסף, ואם הקדים מוסף יצא, וי"א שכל זה כשנחה, אבל הפלל שתיהן, כגון מחמת שרוצה לאכול ואסור לאכול לפני מנחה, אבל אם א"צ להתפלל עכשיו מנחה יכול להקדים מוסף, אא"כ הגיע זמן מנחה קטנה, והרמ"א בס"י רל"ב מסיק שרק סעודה גדולה כסעודת יישואין או ברית אסור לאכול לפני מנחה כשהגיע זמן מנחה גדולה, אבל סעודת שבת מותר, ובפרט האידיאן שסומכים על קריאת השמש, ואז"כ יכול להתפלל מוסף לפני מנחה. ואם הוא סמוך לשעה שביעית, מוסתפק הפמ"ג דאולי מוסף קודם כדי שלא יהיה פושע. ואם הוא סמוך לערב ואין לו שהות להתפלל שניהם, נחלקו הפוסקים מה קודם. ויש מי שהורה שבציבור לעולם אין להקדים מנחה למוסף, כדי שלא יטעו בשאר ימים להתפלל מנחה לפני מוסף אפי' קודם חצות.

בשבת ויו"ט אין אומרים ברכו אחר קדיש בתרא.

סימן רפ"ז

נחום אבלים ובקור חולים בשבת - מותר לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת, אך זה הותר רק בקושי, ולכן אינו ראוי לא ללכת כל השבוע אלא רק בשבת, ואם בימות החול היה טרוד, ויש נחת לחולה מהביקור, או שהלך גם בחול, אין להמנע מללכת בשבת, ובפרט אם יודע שהליכתו היא להועילת. כדי ליעזר על מחלתו או לעודדו, בודאי זו מצוה רבה.

כשהולך בשבת יאמר לאבל שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבוא, ויש מקילים לומר המקום ינחמן. ולא יכריז השמש שמהאבל נכנס אחרי אמירת מזמור שיר, צאו נגד האבל, דאין להזכיר אבילות בפרהסיא. ובביקור חולים יאמר שבת היא מלעזוק ורפואה קרובה לבוא, ורחמינו מרובים ושבתו בשלום, וי"א שא"צ לומר ורחמינו מרובים וכו', וכן נהגו.

סימן רפ"ח

תענית צעקה ובכי בשבת

תענית בשבת - אסור להתענות בשבת אפי' שעה אחת לשם תענית, ושלא לשם תענית אסור להתעכב מלאכול עד שש שעות, אפי' אם הוא לומד או מתפלל, אא"כ טעם לפני מוסף, ולכן אין לש"ץ להאריך בגנון בשבת או יו"ט, באופן שעיי"ז יאכלו אחר שש, ובראש השנה מותר, ובא"ר מצא סמך להקל ללמוד ולהתפלל עד אחר חצות, ובבגדי שיער ג"כ מותר ללמוד ולהתפלל עד חצות. ונחלקו הפוסקים אם איסור התענית הוא רק מנדברי קבלה או מדאורייתא, אך תענית עד שש שעות לכ"ע איסרה מדרבנן.

מותר לומר בשבת אלוקי עד שלא נוצרתי וכו' יה"ר וכו', דאין אסור אלא שאלת צרכיו בחולי או פרנסה, שדומה כמו שיש לו צער לפניו, אבל חרטת עוונות שלא בלשון וידוי טוב לומר בכל יום.

אדם שזמיקה לו האכילה וקשה לו לאכול אפי' כזית י"א שלא יאכל, וכמעט קרוב לאסור האכילה כיון שמשער שהיא תזיק לו, וא"צ למיתב תענית לתעניתו.

בכי בשבת - מותר לבכות בשבת כדי שילך הצער מליבו, וכתב הט"ז דהיינו דווקא אם מחמת רוב דביקות בקב"ה זולגים עיניו דמעות, אבל סתם לבכות כדי שיצא הצער מליבו לא, אבל הא"ר והתוספת שבת מתירים, כיון שעיי' הבכי ירווח לו.

אדם המתענה בכל יום והאכילה בשבת אפי' מעט היא צער מפני שינוי וסת, י"א שלא יאכל וא"צ למיתב תענית לתעניתו, אבל כשאין לו צער באכילה אין להתענות אף מחמת עוונות ותשובה.

תענית חלום בשבת

מתי יתענה בשבת - החולם חלום רע על עצמו מותר להתענות בשבת תענית חלום כדי שיקרע גזר דינו, ויאמר עננו בלא חתימה באלוקי נצור לפני יהיו לרצון, ואחרי התפילה יאמר רבון העולמים גלוי וכו', וגם יבלה כל היום בתורה ותפילה ויתכפר לו, ויכול להתוודות על עוונותיו כשמתענה. ומי שהרהר ביום וחלם בלילה מענין ההרהור, אין לו להתענות בשבת.

אם חבירו חלם עליו חלום רע בשבת וסיפר לו, לא יתענה בשבת, אבל אם אירע כך בחול יתענה, ובמ"א משמע שהחולם יתענה אם זה בחול, ואולי איירי כשאינו רוצה לספר לחבירו ולצערו.

עוברות ומניקות אין להורות להם להתענות אפי' בחול, ויתנו פדיון נפשם לצדקה, ובפרט אם הם חלושות אין להם להחמיר ולצום.

מתי יצוין למיתב תענית לתעניתו - המתענה בשבת צריך להתענות ביום ראשון כדי שיתכפר לו מה שביטל עונג שבת, ואפי' התענה בשבת שהיא יו"ט ז' להתענות יום אחד, ואם הוא חלש ואינו יכול להתענות ב' ימים רצופים, יתענה אח"כ, וכן אם ביום ראשון היה חול המועד או חנוכה או ר"ח (ובר"ח ניסן שהוא תענית צדיקים נחלקו הפוסקים) או פורים או יו"ט אפי' יו"ט שני של גלויות, לא יתענה אלא אח"כ, ויקדים בכל זה כמה שיכול, ואם התענה בהם צריך למיתב תענית לתעניתו. אך ביום שאיסור התענית בו הוא ממנהג, כגון הימים בניסן או בסיון, או אסרו חג, או בין יו"כ לסוכות וכדו', יכול להתענות בהם תענית לתעניתו, וגם אם התענה בהם תענית חלום א"צ למיתב תענית לתעניתו.

תענית ציבור אינה עולה לתענית לתעניתו, וכן תענית יחיד שנהג בה חובה, ויש מקילים אף בתענית חובה, וכתבו שיוכין שיעלה לו גם על זה, ומי שקשה לו להתענות יכול לסמוך על המקילים. ומי שהלם בתענית ציבור, עולה לו התענית ציבור גם לתענית חלום.

מי שחלם חלום רע בשינת הצהרים י"א שיתענה עד חצי הלילה ואינו אומר עננו, ואז יבדיל, וביום ראשון יתענה כאילו התענה כל השבת, אפי' אם כבר אכל לפני החלום סעודה שלישית. וי"א שלא יתענה אלא עד הלילה, ויש להקל בזה כשחל יו"ט במוצ"ש.

מי שחלם בתחילת הלילה והתעורר, נחלקו הפוסקים אם מותר לטעום בלילה. ומי שחלם בשבת סמוך למנחה ועי' המתנת י"ב שעות יצטרך להבדיל ביום ראשון, או שחלם בע"ש סמוך למנחה ועי' המתנת י"ב שעות יפסיד הקדוש בלילה, ז' להתענות עד הלילה.

על איזה חלומות מתענים בשבת - י"א שאין מתענים בשבת אלא על חלום שראה ג' פעמים, וי"א שבזמן הזה שאין בקיאים בפתרון חלומות אין להתענות בשבת, והעולם אומרים שנמצא בספרים קדמונים שאין מתענה בשבת אלא הרואה ס"ת או תפילין שנשרפו (אבל נפלו, או נביאים וכתובים שנשרפו, לא), או יו"כ בשעת נעילה (וי"א אפי' שלא בשעת נעילה), או קורות ביתו שנפלו (ובמדרש איתא שפתרו לאשה שתלך בן זכר וכך היה), או שיניו שנפלו (ואם היה לו כאב שייניא לא שאין לו ביים ונבות לא, ואם ראה לחייו שנשרו זה סימן טוב שמתו היותעם עליו רעה), וי"א שגם הרואה שקורא בתורה יתענה בשבת, וי"א דת"ה הרואה שנושא אשה, וכתב השו"ע שנראה שהחלומות שמבואר בפרק הרואה שהם רעים (דווקא דברים שמחללים עליהם שבת, ולא בהפסד ממוון) גם עליהם מתענים בשבת, אך ידוקדק מה חלם כ' הרבה דברים הולכים אחרי השם בלשון כגון שונרא ושינרא. ובכל אלו אין מתענה אא"כ נפשו עגומה והתענית עונג לו, אבל אם אינו מקפיד או שהתענית קשה לו יותר מצער החלום, אסור להתענות בשבת, והשל"ח היה רגיל ברוב המקרים אפי' בג' החלומות הנ"ל לפסוק שלא להתענות בשבת אלא ב' ימים בחול, שמה אין נפשו עגומה עליו.

זמן האכילה בשבת - יאכל בשבת בזמן שהוא עונג לו, בין להקדים בין לאחר, וכן מי שאוכל בשבת סעודה כמו שאוכל בכל יום יקדים או יאחר כדי שיהיה ניכר שזה לכבוד שבת, אבל לא יאחר הרבה באופן שיהיה רעב, ולא יקדים לאכול לפני שנתעלם המזון.

תענית בעת צרה - אסור להתענות בשבת אפי' על שום צרה מהצרות שמבואר להלן שזועקים ומתחננים עליהם, וכשיש לאדם צרה והוא צריך לרחמנה מותר לבקש ולפיל על פניו ביחיד.

צעקה בשבת - אין צועקים או מתריעים בשבת על שום צרה, מלבד צרת המזונות שצועקים עליה בפה ולא בשופר, וכן עיר שהקיפוח אוסיס או נהר וספינה המיטרפת בים, או אפי' יחיד הנרדף ע"י גויים או ליסטיים או רוח רעה המסכנתו, או לחולה שיש בו סכנת היום (ונהגו לומר מצלא"ם בשבת על חולים המסוכנים סכנת היום), ומותר אף לברכו, וכן מותר לברך אשה המקשה לילד או יולדת בתוך שבוע ראשון, אבל כשעושים מי שברך לחולה שאין בו סכנה אומרים שבת היא מלעזוק ורפואה קרובה לבוא. ואסור לתקוע בשבת אא"כ זה נצרך כדי לקבץ לא העם להציל מפני הסכנה.

סימן רפ"ט

סעודת שחרית של שבת

יהיה שלחנו ערוך ומפה פרוסה כמו בסעודת הלילה, ותהיה מיטתו מוצעת מערב שבת, ואם הוא רוצה לישן בה בשבת או שהוא דר בחדר וזה בזיון שהמיטה לא מוצעת, מותר להציעה גם בשבת, אבל בלאו הכי אסור.

טוב ללמוד קצת לפני הסעודה.

נוסח הקידוש - יברך בורא פרי הגפן, ויש שמוסיפים 'ושמרו בני ישראל וכו', א או "זכור את יום השבת וכו' ויקדשהו", אך אין להתחיל מ"על כן ברח"י כיון שזה אמצע פסוק.

אסור לטעום לפני הקידוש, וגם הנשים שייכות בענין זה, דבכל מיולי דשבת איש ואלוהי שחיוים, אך מותר לשתות מים לפני התפילה מפני שעדיין לא חלה עליו חובת קידוש, אך מי שהותר לו לאכול ולשתות לפני התפילה, כגון לרפואה, צריך לקדש מתחילה.

צריך שהקידוש יהיה במקום הסעודה.

קידוש היום אינו מדאורייתא אלא מדרבנן לכבוד שבת ואסמכוהו אקרא, ונקרא קידושא רבא, (כמו שקורין סגי נהור).

יטול ידיו ויבצע על לחם משנה כמו בלילה, ועיין בסימן רע"א שתרמ"א ונוטלים ידים קודם הקידוש, ובמ"ב שם כתב שיותר טוב לנהוג כהש"ע וליטול ידיו אחרי הקידוש.

יסעוד, ואחרי שאכל כל צרכו יש שמזמרים זמירות ושבח לקב"ה.

אם אין היין מצוי יכול לקדש על חמר מדינה, ונוהגים להקל אף כשהיין יקר, ומ"מ מצוה מן המובחר לקדש על יין, ואין לקדש על משקה שאינו חמר מדינה, ואם אין לו חמר מדינה, אם יש לו פת ואפי' חתיכת פת, יאמר המוציא על הפת, ולדעת קצת פוסקים אסור לאכול לפני הפת דבר אחר, ואם אין לו גם פת יאכל בלי קידוש, ומי"א אם הביאו לו משקה באמצע הסעודה יקדש עליו. ובלילה אם אין יין או פת או חמר מדינה, י"א שאם מצפה שיביאו לו איזה דבר לקדש עליו ימתין עד חצות ולא יותר, ואם הוא חלש א"צ להמתין ומותר לאכול לפני קידוש, וכשיביא לו פת או יין יאמר עליו נוסח הקידוש ויאכל לפחות כזית.

תמצית ספרי חפץ חיים כבוד שמים

גודל שכר השומר פיו – על האדם להתבונן כמה שעות הולכות לריק ע"י דיבורים אסורים, ועתיד אדם לתת דין על מעשים הרעים שעשה, וחשובו על המששים הטובים שהיה יכול לעשות בזמנים אלו. ויזכור שבשעה שהאדם מדבר לשון הרע עומדים עליו מלמעלה וכותבים כל דיבור שיצא מפיו, וכן שע"י דיבור לשון הרע האדם מאבד את התורה והמעשים טובים שעשה, ודיבוריו נטמאים ע"י הדיבורים האסורים. (פרק א').

גודל הקלקול והעונש לנכשל בדיבורים אסורים – א' אינו בכלל אדם ואין לו יתרון משאר בעלי חיים. ב' מביא עצמו לידי עניות. ג' נדון בעומקו של גיהנום במדור השלישי. ד' יתן דין והשבונו על כל דיבור, ואפי' שיחה קלה. ה' יתכן שיאבד עולמו לגמרי, כמו שאמרו על המלבין פני חבריו ברבים. ו' נמשכת רוח טומאה על שפתיו. ז' כאילו כופר בעיקר. ח' מגדיל עוונות כנגד ג' עבירות החמורות. ט' מגדיל עוונותיו עד לשמים, לפי שמעורר חרון אף על העולם. י' הורג את האומרו והמקבלו והנאמר עליו. י"א י' נסיונות נתנסו אבותינו ולא נחתם זרז דינם אלא על לשון הרע. י"ב האומר בפיו תמוה מהעושה מעשה. י"ג מסלק השכינה ממטה למעלה. י"ד לא חרבה ירושלים במקדש שני אלא בעוון לשון הרע. ט"ו ננעים יבואו עליו לעתיד לבוא, ויצטרך לצאת חוץ לג' מחנות, וכל הנכנס לאהלו יטמא, מנשא"כ בשאר הטמאים. ט"ז מעורר דין על עצמו. י"ז תפילתו אינה עולה למעלה. י"ח אין לו רפואה לעתיד לבוא, ולפעמים עוון זה גורם לאסכרה שהיא מיתה חמורה מאד, והיא מתחילה בבני מעיים וגומרת כפה כחטא הלשון. י"ט הוא בכלל ארור מכה רעהו בסתר, שזה כולל קללה ונדוי. כ' כשהאדם נפטר באים כל מעשיו והאדם חותם שעשאם ומצדיק עליו את הדין. ועוד יתבונן האדם שאף שהציצית היא לזכרון כל המצוות, לשון הרע צריך זכירה מיוחדת "זכור את אשר עשה ד' אלוךך למרים", מפני חומר הענין. (פרק ב').

קריאה לשמירת הלשון – הנה חטאי הלשון מעכבים את הגאולה, דאין הקב"ה יכנס למקדש של מעלה עד שנעשה בית המקדש של מטה ע"י תיקון מעשיו, ולמה נהיה אחרונים להשיב מלך מלכי המלכים אל ביתו, כדמצינו שטענו לשבט יהודה למה לא מביאים את דוד המלך אל ביתו, וקיבלו טענה זו, ולכן עלינו להתעורר ולעורר לתיקון חטא זה. (פרק ג').

תשובה למי שנכשל בלשון הרע – מי שעבר על חטא זה פעמים רבות, ואינו יודע את מי צריך לפייס, וגם למדו ממנו אחרים לחטוא בזה, תשובתו היא ללמוד עניינים אלו ברבים מתוך ספרי הפוסקים וספרי ח"ח ושארית הלשון, ויתחזק לקיים מה שילמד, ואז ודאי ימחל עלו הקב"ה על העבר, ויסייעוהו להנעם בעתיד מחטא זה. (שם).

קבלת עול מצוות כראוי – הנה אנו אומרים בק"ש "ישתמם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם" ופרשה זו נקראת קבלת עול מצוות, ואנו אומרים אח"כ אמת ויציב ונכון וכו' על אבותינו ועלינו וכו', וזו קבלה אמיתית על התורה והמצוות, אולם אם האדם לא יודע אלא מעט מן המצוות חסר בקבלת עול מצוות, ולעתיד לבוא תצא בת קול שמי שקיים המצוות יבוא לקבל שכרו, וכל המצוות כתובים בספר הזכרון בדיוק כפי מה שהאדם עשה, אם עשה לשם ד' או לשם גאווה והתפארות, ובודאי נכתב שם אם קיים המצוה לקבל עול מלכות שמים ועול מצוות, ועל כן צריך ללמוד את כל המצוות לפחות פעם אחת, כדי שידע מה הוא מקבל על עצמו לקיים. (פרק ד').

תפארת אדם

איסור השחתת פאות הזקן – אסור להעביר שער הזקן בתער, והעושה כך עובר בה' לאוין לפי שיש בו ה' פאות, אבל במספרים אפי' סמוך בלשרו קעין תער לא אסרה תורה, ומ"מ נזהרים לגלח בחלק

העליון של המספרים, כי התחתון לבד הוי כתער, ונכון להזהר מלגלח אף במספרים, כי כתבו המקובלים שבזה עוקר צינורות הקדושה מלמעלה, ובפרט במקומות שנהגו להזהר בזה בודאי אין להתיר, וכהיום שיש שפרצו איסור זה לגמרי ודאי מצוה רבה להתחזק ולא להקטין הזקן אפי' במספרים, ולהראות שהמצוה חביבה אצלו, ומ"מ עדיף להקטין במספרים מאשר בתער, וכן אם רואה מי שהופקר אצלו לאו גילוח ואינו יכול להעבירו מזה, נכון לייצעו שיספר במספרים. וכיוון שרבו הדעות היכן חמשת פאות הזקן, ירא שמים יצא את כולם ולא יעביר תער על זקנו כלל, ואפי' על השפה העליונה או תחת הגרון. והמשאיר שיער רק במקום הסנטר עובר עכ"פ על ד' לאוין. (פתיהח).

איסור הקפת פאות הראש – אסור מדאורייתא להעביר פאות הראש, וי"א שהאיסור הוא גם במספרים סמוך לבשרו, והפאה היא מכנגד השיער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן, מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, וכל רווח מקום זה הוא בכלל האיסור.

מי בכלל איסורים אלו – אחד המסייע ואחד הניקף בכלל האיסור אלא שהניקף אינו לוקה אלא"כ הוא מסייע ע"י הטית הראש, והאיסור על הניקף הוא גם כשהמקיף גוי וגם כשאינו מסייע, וכשהמקיף ישראל עובר הניקף גם על לפני עוור, ואין איסור לישראל להקיף גוי.

אין להתיר איסורים אלו אף במקום הפסד ממוון גדול או הפסד מקום פרנסתו, שהרי חייב אדם ליתן כל ממונו ולא לעבור על לאו דאורייתא.

סיבות למכשול בהקפת הראש והשחתת הזקן –

הנה איסור הקפת פאות הראש והזקן היה ידוע עד כה בכל ישראל אשר נזהרו כולם באיסור זה, אולם היום הדבר נעשה הפקר אצל הרבה צעירים, ויש לזה כמה סיבות, ועיקרם ז' סיבות וכדלהלן–

א' מפני שהוא חושב שאם יגדל זקנו יתרחקו מלהתחתן איתו. וזה טעות, כי כבר ארבעים יום קודם יצירת הוולד הוכן לו זיווגו, ועוד דכיון שכל הנעשה בעולם הוא בהשגחת ד', לא יתכן שבשביל קיום מצוה ד' ימנע מהאדם את האשה הראויה לו, ואדרבה טובתו שלא להנשא אלאו המחפשים שיעבור איסור, והוא יצא חן בעיני אנשים ישרים, ועוד דכיון שהאדם צריך סייעתא דשמיא גם אחרי הנישואין להצלחת הזיווג ולפרנסה ולבנים הגונים, ודאי אם ישים בטחונו בד' יזכה ליותר סייעתא בדברים אלו, ומכללן חן אתה שומע לאו. (פ"א).

ב' מפני חסרון בידיעת חומר האיסור, שאם האדם היה יודע שזה איסור גמור כאכילת חזיר, ואף יותר מזה, כי יכול להכשל בכמה לאוין, וכיון שזה בפרסהיא גדולה יש בזה חילול ד' שאין כדוגמתו, והרי הוא מכמריז בכל מקום שהולך שהוא מורד בציווי ד', ועוון חילול ד' הוא גדול מאד מאד, ואין מוקפיין בחילול ד'. ועל האדם להתבונן בכל מעשיו איזה רווח או הפסד יש לו מהם, ואי"כ באיסורי הקפת הלשון האדם כמה עבירות יש לו אם עושה כך בקביעות, וכל אלפי המקטרגים שנבראו מעבירות אלו יקטרגו עליו לקרב מותו או לתת לו יסורים, ולאחר מותו ינקמו בו ויולכיחו לגיהנום, ואין לשער כמה יסורים האדם סובל בגיהנום אפי' על לאו אחד (וזה ודאי יותר מל"ט מלקות שנותנים כאן), ויתודעה אז על עוונותיו ויצדיק עליו את הדין, אבל זה כבר לא יעזור לו כי אין תשובה אלא מחיים. (פרק ב').

הנהגה מי שעובר על לא לעשה דאורייתא שיש בו מעשה, **סכול לעדות ולשבונו מן התורה, מאוס שהוא רשע,** ואי"כ ע"י הקפת פאת הראש והזקן האדם נעשה רשע, ולכל מעשיו האדם אינם נאבדים אלא מעידים עליו למעלה, וכמה כלימה וחרפה יהיה לו מזה, שיהיו למעלה ג' מיני אנשים, צדיקים שהקב"ה יתפאר בהם, בינוניים שהם רוב העולם הנוהרים בקיום התורה ונכשלים לפעמים בחטאים, שיקבלו עונש על עוונותיהם ואח"כ יקבלו שכרם, ורשעים העוברים בדרך על המצוות, ואלו אף אחר שיקבלו עונשם ישאר להם שם רשע לכלימת נצח, וכל זה בשביל הנאת שעה קלה של יופי וכבוד מדומה, וכמה יתבייש כשיראה את המלאכים עושים רצון יוצרם באימה ופחד, והוא העיז פניו לעבור על דברי מלכו של עולם. (פרק ג'). ועוד יש לדעת שמי שאינו שומר עצמו מעוון זה **הרי הוא בכלל ארור** משגה עוור בדרך, שנותן מכשול לפני המקיפו, ואם נעשה הדבר אצלו להפקר הרי הוא בכלל ארור אשר לא יקים את דברי התורה, דהיינו

שאינו מקבל על עצמו לקיים את כל התורה, וארור יש בו קללה ונידוי, ועלול לרדת מנכסיו, ומלבד זה הרי הוא מומר לדבר אחד, כי אפי' חטא קל אם הרגיל עצמו לעבור עליו שבאט נפש הרי הוא ארור, כ"ש בחטא זה שהוא חמור, וגם כשימחל ד' חטאי ישראל אינו מוחל למי שהפקיר עצמו לעבירה, וביותר שבעוון זה הוא משנה את תמונת צורתו, ופוגם בהגדל בין איש לאשה, ואין יוצא לבקש מהקב"ה על צרכיו כשואו חותם מרידה על גבור, ולעתיד לבוא כשיעמוד לפני כסא הכבוד לא יוכל להסתיר פניו ותאחזהו בושה וכלימה. אשרי המתבונן בזה בזמן שהוא יכול לתקן. (פרק ד').

ג' מפני שרוצה ליפות עצמו כדי שימצא חן בעיני הבריות. אך האמת שהזקן הוא הדרת הפנים, ואצל אנשים חשובים הוא מתגנה, ואפי' הססילים מעריכים יותר את מי ששכלו גבר על תאוותו, וכל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות, וסופו שינחל בזו וקלון. ועוד שעל ידי שרוצה עצמו הרי הוא מזהה את אברי נפשו השייכים לאותו עוון, ולעתיד לבוא הקלון והכלימה יהיו נוראים מאד לפני פמליא של מעלה ולפני רבואות נשמות קדושות, וגם יזכרח לרדת לגיהנום ולסבול יסורים קשים על כל לאו בפני עצמו, ועונש הגיהנום קשה עד מאד, ומצינו שאפי' הנביאים והתנאים פחדו ממנו, ועל כן יחוס האדם על עצמו, ועי' יהיה מאושר בחלקו בעולם הבא. (פרק ה'). והנה הסיבה הראשונית לרצון לגלח הוא מה שהאדם מקטש ראשו ומטלסל בשעריו, ועל ידי זה מביאו היצר לעוון היותר חמור, ועצם הסלסול יש בו איסור של "לא ילבש גבר שמלת אשה" שלא הותר הקישוט אלא לנשים שהן צריכות לכך, ועוד שע"י הסלסול הוא מגרה בעצמו את היצר הרע, והיצר יביאו לעבור על איסורים דאורייתא על הקפת הראש והזקן, ויביאו לשבת באסיפת בחורים ובתולות יחידו, ויכשל בהרהורים וליצנות וניבול פה. והנה תחת אשר ירצה ליפות גופו טוב לו לקטש נפשו, וכמאמר התנא דע מאין באת ולאן אתה הולך, ויתקן ויקטש עצמו במלבושי הוד ע"י קיום המצוות. (פרק ו').

ד' מפני שחושש שילעגו עליו אלו שאצלם נעשה עוון זה כהתר. אך יתבונן בעצמו שכמו שאם היה ביתו נשרף בלילה ודאי לא היה נמנע מלברוח כדי לתקן מלבושיו, ק"ו בזה שהעובר על מצוות ד' בכוזר ודאי תאכלנו אש הגיהנום, וכי מפני הסכלים שילעגו עליו ימנע מלהציל עצמו. וכן פני המצוות יזהר שלא להתרשל מחמת המלעיגים, כדי שלא יפסיד חיי נצח, ובעיקר צריך לזכור שאנו עבדי ד' מעת שהוציאנו ד' מעבדות נצורים, ועבדי המלך מפתח המלך אינם נמנעים מעבודתו מחמת הבושה, ועל זה איתא באבות הוי עז כנמר וכו'. וזהו תוכחה מגולה לנמנעים מללמוד באמצע היום מחמת בושה, והאמת כי חיוב ת"ת הוא בכל זמן פנוי, וקביעות עיתים היא רק המינימום, ומטעם זה אף בעל עסק אינו מברך ברכת התורה כשחוזר ללמוד בצהרים, ולכן אין לאדם לחוש כלל לדברי בני אדם. (פרק ז').

ה' מפני שזוון לא נעשה כהפקר. אך יתבונן האדם שכמו שאין ללמוד כלל משכורים, כך אין ללמוד כלל מאלו שנתשתכרו בשכרות היצר, שהרי בכל פעם שמגלח זקנו עובר על ה' לאוין וחייב קצ"ה מלקות, ואף שאין רשות לבי"ד להלקותו, לעתיד לבוא יקבל מהמלאכים מלקות הגרועות הרבה יותר ממלקות שלנו, ולפעמים יסובב שיקבל מלקות גם בעולם הזה, וכדמצינו שדין ד' מיתות לא בטלו. ועוד יתבונן שדבר ד' קיים לעולם ואינו מתבטל מחמת הסכלים. ועוד יתבונן שכמו שאדם לא מנסה לעשות כהפקר דברי מלך שיש לו אלפי אפלים עבדים גבורים, כך בענייננו הרי יש לד' יתברך כמה אלפים רבבות כחות של מלאכי השרת, וכולם חלים וזעים מפניו, ואי"כ אין יהיה דבר ד' כהפקר. (פרק ח').

ו' מפני שהיצר מפתה שמה שיקרה לכולם יקרה גם לו. אך האמת שהגיהנום גדול פי כמה אלפים מהעולם, ויש בו מקום לכל החוטאים, והיוו שם גם אלו העושים במחשך מעשיהם, או העוברים על העבירות כמה פעמים, או שעברו עבירה כמה אנשים יחד, וזה דבר מצוי שהולכים כמה בחורים ביחד לספר לגלח פאת ראשם וזקנם, והרי הם כשכורים השמחים במצבם, אבל באחריתם יצטערו על כל מה שעשו. (פרק ט').

ושעה, וזכור כמה בעלי בתים יש בישראל שאין להם פרנסה, או שהעמו"ם מריעים להם, או שהם סומים, או שהם נערים שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם, ומ"מ הם עוסקים בתורה בכל יום תמיד, וזכור כמה זקנים וזקנות יש בישראל שמשככימים ומעריבים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומצפים לישועתם בכל יום תמיד. ויגולו רחמיו על בניך, וישראל העמו"ם אם בא עליהם יסורים ועניות, לא ישבחוך, ואילו ישראל ישבחונו בכל יום ובכל שעה. וליבי נשבר בקרבי על צרות עם ישראל, מה אומר ומה אדבר, הרי אני אומר לך כמו שהשיב יהודה על דברי בנימין אחיו "מה נאמר לאדוני מה נדבר ומה נצטדק האלוקים מצא את עוון עבדיך". אבי שבשמים, באהבתך שאהבת אותנו ובשמחתך ששמחת בנו, הפרשת את עמך ישראל מתוך ע' עמים, ומתוכם הפרשת שבת לוי, ומשבת לוי הפרשת כהן גדול שיעמוד ויתפלל על כל ישראל בכל שעה ושעה ולכפר עליהם. זכור את בריתך שכתת עם אברהם יצחק ויעקב, זכור כמה עליים יש בישראל שעוסקים בתורה בכל יום תמיד, וקיים בנו מה שכתבת לנו בתורתך "לא תעשוק את רעך ולא תגזול", ומה שכתבת "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו". זכור כמה פיסחים וסומים יש בישראל שאין

תנא דבי אליהו י"ח – כ"ג

עונש הרשעים – ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים, שהרשעים העוברים עבירות בחזרי חזרים ובמסתרים ואומרים מי רואה אותנו, הקב"ה יחפש עוונותיהם מתוך אורות נורות. ואלו שחוזרים על העבירות ועושים אותם כמה פעמים, או שעושים את העבירות כמה אנשים יחד זה בפני זה ואין להם בושה לא מפמליא של מעלה ולא מפמליא של מטה, הקב"ה פוקד עליהם עוונותיהם, והגהנום שמה בהם ומיד הוא נשע, וצדיקי עולם יראו במפלתם של רשעים גמורים שבישראל ושל רשעי עמו"ם מכחישי התורה, וישמחו בקב"ה, והקב"ה קורא אותם 'אחי ורעי',

הקב"ה מגלגל לפניו מדת הרחמים ומעביר מלפניו מדת הדין ולא שומר קנאה ונקמה בלבבו על ישראל, וכמו כן יעשה כל אחד ואחד מישראל לחבירו.

מצות תוכחה, ומתי יש לשמוח במפלת הרשעים – "הוכח תוכיח את עמיתך" – אפילו אם הוא שונאך, אבל אם הוא רשע וישנאך אין

להם מזונות, ואפ"ה נותנין שכר למלמדים שילמדו עם בניהם תורה. זכור לישראל שהם קנייניך אשר מעולם, כמה אלמנות ויתומים יש בישראל שעוסקים בתורה ובמצוות בכל יום תמיד. זכור רחמיך וחסדיך וטובותיך. זכור מה שכתבת לנו בתורתך 'בן לא ישא בעוון האב, ואב לא ישא בעוון הבן', ועוד אם ח"ו יאבדו ישראל מן העולם, תאבד תורתך מן העולם, ואמרו חכמים במשנה 'אם אין תורה אין דרך ארץ, ואם אין דרך ארץ אין תורה'. עשה עמנו חסד בעבור שמך הגדול שנקרא עלינו ועל יום השביעי ועל שאר המצוות. וכשם שחסת על נינוה, כן יתגולל רחמיך עלינו. ראה נא בעינינו וריבה ריבנו, ויעלה עלבוננו לפניך מה שנעשה לנו בכל שעה ושעה. (פרק י"ט).

ישמור אדם על בניו ועל בני ביתו שלא יצא אחד מהם לדבר בעירה או לדבר מכווער, והד כתוב "יצא חתן מחדרו וכלה מוחפתה", שיצאו להשתתף בצער הציבור, ולא ישבו בבתיהם במנוחה, וכש יתקבץ אדם יחד ושמי שמים העלויים במקום כבודו וגדולו ושכן עם ישראל בשביל התורה שעשו, ויתפללו ויאמרו חוסה ד' על עמך ואל תתן נחלתך לחרפה למה יאמרו בעמים איה אלוקיהם וכו', וכפי שאמר דוד "אנה ה' מלטה נפשי" וגו', והקב"ה השיבו "ויען ד' ויאמר לעמו הנני שולח לכם את הדגן והתירוש והיצהר ושבעתם אותו ולא אתן אתכם עוד חרפה בגוים", וכל כך למה כדי שלא יצאו ישראל מבתיהם ויצאו בעיירות אחרות להביא בר ולחם ומזון לתוך בתיהם, וכל העתים" והנשארים בארץ לימות בן דוד היו הולכים לבתיהם ומביאין בר ולחם ומזון לבתיהם של ישראל, ומעשריהם את ישראל עושר גדול, שכשר על אותם ארבע אומות שנשתעבדו בישראל.

אפילו יש לו לאדם מאה בתים וכרמים ושדות, יניח הכל וילך לביה"ג וביהמ"ד ולכל מקום שמחשדים בו תורה, ויזכה לכל מה שיחפץ.

מי שיש לו ת"ח בתוך ביתו ומפגסו עם בני ביתו, ברכה נכנסת לו בתוך מעשי ידיו לעולם, כדמצינו שד' בירך את בית פוטיפר בגלל יוסף, וארבע תכיפות הן: תיכף לסמיכה שחיטה, תיכף לגאולה תפילה, תיכף לנטילת ידים ברכה, תיכף לת"ח ברכה במעשה ידיו.

ד' חילק עולמו לשתי ממלכות כדי לשמור את ישראל שלא יחטאו.

בשכר מה הביא הקב"ה דברים מסוימים לעולם - הקב"ה הביא את אברהם לעולם, בשכרו של שם שנתנבא ארבע מאות שנה על כל הארצות שבעולם ולא קיבלו ממנו, והביא מלכות יון בעולם, בשכרו של יפת שכיסה את ערות אביו, והביא מלכות אדום לעולם שהחריבו את בית המוקדש והגלו את ישראל מארצם, בשכרו של עשו שהיה בוכה ומתאנח בשעה שבירך יצחק את יעקב אבינו, והביא סנחריב לעולם, ובשכרו של אשור שהיה איש כשר ובו עצתו של אברהם אבינו, והביא נבוכדנצר לעולם, בשכרו של אויל מרודך בנו שנהג כבוד לאביו שבשמים, והביא פרס ומדי לעולם בשכרו של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את ביהמ"ק, והביא את המן לעולם בשכרו של אגש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהיה חבוש בבית האסורים ואמר אי לי שמא יאבד זרעי מן העולם. (פרק כ').

יבקש אדם רחמים על עצמו ועל אשתו ועל בניו ועל בני ביתו, שלא יצא אחד מהן לידי דבר מכווער, ולא יראה אדם את אביו ואת אמו כשהם מדברים דברים יתרים ויחריש להם, ואם עשה כן הוא והם אינם ממלאים ימיהם ושנותיהם.

דברי בלעם על ישראל - כשבא בלעם בן בעור אצל בלק מלך מואב לקבל את ישראל, מצאם ישראל שיושבים קהילות קהילות ועוסקים בתורה, מיד ככה בלעם בליבו והיה מנסער כאילו משברים עצמותיו וגם מנקרים את עיניו, ושם פיו לארץ. מיד של הקב"ה דבר בפיו של בלעם והיה כופה אותו להתנבא כל הטובות והנחמות על ישראל. מאי "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל" - כמה עפר יש בהן בישראל, שהן עוסקים בדברי תורה ומגוינים על ישראל ודומים לכלי זיין, וישראל הם גדולים בתורה יותר ממלאכי השרת, ואצ"ל יותר מכל באי עולם ומכל מעשה ידיו שברא בעולמו, ויש בישראל הרבה נעים וקטנים ונעורות ותולדות שחותמים עצמם עד שהם נכנסים לתופתם, ומעשה באחד שהתריע לתת בתו לעכו"ם, והרגישה הבת בדבר והחרישה לו, וכשהגיע זמן חופתה עלתה לראש הגג והטילה את עצמה לארץ ומתה, מיד יצתה בת קול ואמרה: עליה אמר הכתוב

"ומספר את רובע ישראל". וכשניבא בלעם כל אותן טובות ונחמות על ישראל, בכה בליבו ואמר "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו" מלמד שהתאוה בלעם הרשע למיתתן של משה ואהרן. ואמר "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל כנחלים נטויו" וגו', מה טיבן של נחלים אצל בתי כנסיות ובתי מדרשות, ולמדו לך מה נחלים מעלים את האדם מן הטומאה לטהרה, כך בתי כנסיות ובתי מדרשות מעלין את האדם מן הטומאה לטהרה ומחובה ליכות. "כגונת עלי נהר" - אלו מלמדי תינוקות שבישראל שמוציאים מליבם חכמה בינה דעת והשכל ומלמדים התינוקות לעשות צדון אביהם שבשמים, דבר אחר אלו החכמים שבישראל ותלמידיהם שעוסקים בתורה בכל יום ומייסרים את עצמם במקרא במשנה במדרש בהלכות ובאגדות, ועליהם הוא אומר "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני", וזה נאמר אפילו על היום השובים ועוסקים בתורה. "כאהלים נטע ד' - " אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, דבר אחר אל תקרי כאהלים אלא כאוהלים, כמלך שעשה סעודה לכל גדולי מלכות שעוברים עליו. "כארזים עלי מיים" - אלו גסי הרוח שבישראל שיש בהם דברי תורה, על אחת כמה וכמה השפלים והעניים שהם מזולזין את עצמם על דברי תורה לכך נאמר אח"כ "זיל מיס מדליו". "וזרעו בתי ערבים" - אלו בעלי בתים, תמים שבישראל שיצליחו במעשה ידיהם בשביל דרך ארץ שיש בהם, על אחת כמה וכמה התלמידי החכמים שבישראל שיצליחו הם ובניהם ובני בגיהם. "וירם מאגג מלכו" וגו' - זה אגג שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהיה חבוש בבית האסורים ואמר אוי לי שמא יאבד זרעי מן העולם, דבר אחר אלו רשעים גמורים שבישראל שמכניסים יגון ואנחה בלבבם בשעה שהם נכנסים לבית עולמם, בשביל מעשיהם הרעים שעשו וחזרו ועשו תשובה ומתים מתוך התשובה, וגם אלו בני עוה"ב.

שבירת הלוחות וצרות ישראל - כשירד משה מהר סיני וראה את הסרוחן ססרוחן ישראל במעשיהם, הסתכל בלוחות וראה את כתבן שפרח מעליהם, מיד שברם משה תחת הרה, נתאלם משה ולא היה יכול להשיב דבר, באותה שעה נגזרה גזירה על ישראל שילמדו תורה מתוך צער ושעבוד וטלטול וסירוף ודוחק וללא מזונות, ובשכר אותו הצער עתיד הקב"ה לשלם שכרם לימות בן דוד כפול ומכופל, וכפי שאהרן לא זכה לבירת אלע"י קורה, וכענין שאמרו החכמים לטובתו נשברה רגל פרתו.

ילמד אדם תורה באימה וביראה ברתת ובויע, ויסתכל בעצמו וידע מה יהיה לו אחר מיתתו, ויסתכל בשמים ויאמר מי ברא את הכוכבים והמזלות ברקיע ונתן מקום ודרך ומסילה לכל אחד, ויסתכל לארץ ויראה כמה מגדלים בנתה מלכות עכו"ם מי גדען והשליכן לארץ.

עולם יהא אדם ירא שמים ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו, ובכל יום ישכים ויאמר: רבון כל העולמים אל על צדקותינו מנה מפילים תתנונינו לפניך כי על רחמיך ריבים, מה אנו מנה חינוך מן חסדנו מה צדקותינו מה ישועתנו מה כותנו מה גבורתנו, וכו' כמובא בסידורים על שבועי את שבותיכם לעיניכם אמר ד'. (פרק כ"א).

ברוך המקום ברוך הוא שבחר בישראל יותר מכל מעשה ידיו, וקנה אותם קנין גמור, וקרא אותם בנים ועבדים לשמו. יהי צדון מלפניך אבי שבשמים שלא תתניני ביד שליח לעולם.

מעמד הר סיני - כשנגלה הקב"ה ליתן התורה לישראל, נגלה עליהם ברמ"ב אלפים רבבות מלאכים וי"ג כ"ב אלק, וכשבא הקב"ה ושכן על הר סיני היה עמו כ"ב אלק מלאכים ממונים על ישראל, ונטלו כל אחד ואחד מישראל י"ב מיל, וכשעמדו אבותינו על הר סיני לקבל את התורה, נזדעזעו ורעדו ופחדו וחרדו חרדה גדולה, ובא משה ופיסס ואמר להם "אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", ואח"כ ערך להם נזיקין וכל מדות הדין, דכתיב אח"כ "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" וגו'.

עונש הרשעים ושכר הצדיקים - אוי להם הרשעים שבשביל מעשיהם המקולקלים ודברים שאינם ראויים שהם עושים, מביאים את עצמם לידי פסול, והם עניים עד יום מותם. והלא הדברים ק"ו ומה רשעים שנמכרים בגניבתם אומר הכתוב "העניק תעניק לו מצאנך וגו' לא יקשה בעיניך בשלחך אותו חפשי" וגו', צדיקי עולם שעושים רצונו

של מקום בכל יום על אחת כמה וכמה. ומן היסורין של הצדיקים בעולם הזה, אתה למד מדת פורענותן של הרשעים בגיהנם, ומשלוותם של הרשעים בעוה"ז, אתה למד מתן שכרן של הצדיקים לעוה"ב. אפילו הגדיל אדם מאה עבירות זו למעלה מזו, ועשה תשובה, הקב"ה מקבל תשובתו ברחמים ומוחל לו על כל עוונותיו.

מה יהיה עם הגוים לעתיד לבוא - לעתיד לבוא כל הגוים והממלכות שעינו אותם את ישראל ולחצו אותם, יראו בשמחתם של ישראל ויצטערו, ואח"כ ילכו לעפרם ושוב אינן חוזרים לעולם, וכל הגוים והממלכות אשר לא עינו את ישראל ולא לחצו אותם יהיו רואים בשמחתם של ישראל ויהיו איכרים וכורמים לישראל.

בא אצלי תלמיד אחד שאינו בקי בהלכה, ואמר לי: עוסק אני בדברי תורה ומחמד ומתאוה ומצפה אני אם תורה תבא אלי, ואין תורה באה אלי. אמרת לו: בני לא זכה האיש לדברי תורה אא"כ מוסר נפשו למיתה עליה לכבוד שמים. (פרק כ"ב).

אשרי אדם שכל מעשיו לשם שמים.

לא ינהג אדם באמה העבריה כמו שהוא נוהג בשפחה כנענית, שלא יאמר לה קחי דמים והביאי לי יק מן השוק, מפני שהאשה עוברת עבירה בשביל סעודה בזמן שהרעב בעולם ואומרת אין בכך כלום. ותיקנו חכמים שמי שמת והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרובים הבנים יירשו את הכל והבנות יזונו, ובזמן שהנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים, אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי, אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון. כל בית שיש בו אמה עבריה, מריבה ביניהם ואינו מוצא קורת רוח בעולם.

רופא שריפא את החולה, ושליח ב"ד שהכה מקלות ארבעים, והרב הרודה את תלמידו, ודיין, וכהן העובד ע"ג המזבח, ומיילדת, שהרגו את הנפש, יעברו ממלאכתן וילכו ויעשו מלאכה אחרת, ואם חזרו ועשו תשובה מרפאים אותם, ואם לאו עונשים אותם אפילו על הממונן שלהם.

צדקת ישראל במצרים ובמדבר - כיון שבאו ישראל וראו שרחמיו של הקב"ה מרובים, אמרו אלו היינו זוכים לא עברה השכינה מבנינו לעולם, אבל כשהיו ישראל במצרים ובמדבר וכשעמדו על הר סיני היו תמימי דרך, לכך פיסס תחילה ואח"כ ערך לפנינו נזיקין וכל מדות הדין, ואח"כ אמרו ברוך ד' אלקי ישראל אלקים צבאות וישב הכרובים אתה הוא אלקים לבדך בתבונה. וכשהיו ישראל במצרים נתקבצו כולם וישבו יחד באגודה אחת וכתרו ברית שיעשו גמילות חסדים זה עם זה וישמרו בליבם ברית אברהם יצחק ויעקב, ולעבוד את אביהם שבשמים לבדו, ושלא יניחו לשון בית יעקב אביהם, ולא ילמדו לשון מצרים מפני דרכי ע"ז, והיו המצריים אומרים להם למה לא תעבדו את אלקי מצרים, ולא תמולו את בניכם, ויקל עבודתו מכם, השיבו להם ישראל וכי שמא עזבו אברהם יצחק ויעקב אבותינו את אלקינו שבשמים ומת בריתו שיעזבו בניהם אחריהם אותו. דבר אחר כשהיו ישראל מולם את בניהם במצרים היו המצריים אומרים להם למה אתם מלים את בניכם, והלא לאחר שעה משליכם אותו בנהר, ואומרים להם ישראל אנהנו נמול אותם ואח"כ עשו להם כרצונכם. וכשהיו ישראל עושין ז' ימי המשטה היו המצריים אומרים להם למה אתם עושים ז' ימי משתה והלא לאחר שעה מוציאים אותו לעינו, ואמרו להם ישראל אנהנו נעשה שבעת ימי משתה ואח"כ עשו לנו כרצונכם. המת ימות והנהרג יהרג והבא בחיים יחיה, והיו ישראל לחרפה בגוים, ולא שכחו את אלוקיהם ואת בריתו. מיום שחרב הבית ראשון עד שנבנה הבית שני היה לישראל תורה נביאים וכתובים, ודברי לפול של התורה, ואפילו הכי לא היו כשרים כיצואי מצרים, ששכחיו יוצאי מצרים מהלכים במדבר, לא הניח הקב"ה דבר בעולמו שלא גילה לישראל. ואף דוד היה משבח את יוצאי מצרים, כי אפילו המצוה האחת שהיתה בידם, שנתקבצו כולם באגודה אחת וכתרו ברית שיעשו גמילות חסדים זה עם זה, וישמרו ברית המילה, ושלא יניחו לשון של יעקב אבינו ושלא ילמדו לשון של מצרים מפני דרכי ע"ז, נוח לפני הקב"ה הרבה יותר מכל מצוות שלנו. (פרק כ"ג).

לע"ג בן העליה הקדוש רבי רפאל מרדכי פישתוף הי"ד, נציג 'תמצית' ומנבחי 'לדעת', אשר נהרג בידי בן עולה כשבידיו סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג שוב את הטט תמצית הש"ס (ללא תוס', ורשי' חלקי) על כל הש"ס במחיר 120 ₪. ותמצית משנה ברורה, 6 חלקים 63 חבורות. עלות חבורת 10 ₪ סט 50 ₪.

נקודות מכירה בירושלים בני ברק מודיעין עילית בית שמש אופקים רכסים ועוד.

לפרטים 052-7692282

**קיבלת תועלת מהגליון?
באפשרותך לזכות לונדים נוספים,
ניתן לתרום ב'נדרים פלוס' קופת 'תמצית'**

מבחיני 'לדעת'

מבחן שבועי דף היומי ומשנה ברורה חפץ

חיים ואהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

בטלפון 0737-289-669

במייל 7692282@gmail.com

בנדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, זיכוי

300 ₪ ברשת 'יפה נוח', 101 זוכים בזיכוי 100 ₪

ברשת 'יפה נוח'.

חדש- מבחנים גם על העמוד היומי

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי /

משנה ברורה מוסר (לפי סדר הדף היומי בחלטה).

בנקודות התפוצה

במייל 7692282@gmail.com

בפקס 0799-414144

ניתן לקבל במייל גליון 'תמצית ההלכה' הכולל סיכום מקיף (גנרא טור ובית יוסף שו"ע וגושני"ב) על החומר החודשי.

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל

כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר

הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף

הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, ומפעל הש"ס.

הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד ואין לסמוך להלכה.

מבחנים ב'משנה ברורה' ו'חומת הדת', חשון-סניו תשפ"ה

לראות
מבחנים שבועיים
בדף היומי מערב חתומות מסת
0737-289-669

תמצית
סיכומי גמרא, הלכה ומוסר
7692282@gmail.com

ניתן לעשות את המבחנים
בס"י: 0737-289-669
7692282@gmail.com

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש
ש"ק ומענינים, משנ"ב, ספרי מוסר ועוד
בטלפון 03-6171132

מבחן פ. חיי שרה פ. 139

משינה ברורה
מסימן רע"ז סעיף ד' עד סוף סימן רפ"א

האם מותר להדליק נר מערב שבת או יום טוב על גבי אינו?
א' אסור.
ב' מערב שבת מותר וביום טוב אסור.
ג' מערב שבת אסור וביום טוב מותר.

באיזה אופן מותר לכפות קערה על גבי נר בשבת?
א' כשעושה כך בשביל שלא תישרף הקערה, או כשהאור מפריע נו.
ב' רק כשעושה כך בשביל שלא תישרף הקערה.
ג' רק מפני חשש פיקוח נפש.

נר שכבה בשבת, האם להלכה מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו?
א' מותר.
ב' אסור.
ג' ראוי להתמיך.

באיזה אופן מותר להלכה לטלטל נר ע"י שהניח עליו מבעוד יום דבר המותר לטלטל?
א' בכל אופן מותר.
ב' בלחם אסור, אבל בדבר חשוב מותר.
ג' גם כשההחזק חשוב אסור מפני שיעיקר עשיית המעורה הוא עבור השלכתה.

איזה נר מותר לטלטל בשבת לצורך גופו ומקומו אם כבה?
א' רק כשהודלק, שבת לילכת או חולה וילדה או נטרפא החולה.
ב' גם כשהודלק שבת לחיה וילדת, אבל לא כשהדליק בשבת נר בשוגג והנר כבה.
ג' כשהודלק בשבת או מערב שבת לחיה וילדת, או כשהודליק בשבת בשוגג.

האם מותר לטלטל בשבת מוקצה מחמת מיאוס?
א' אסור.
ב' מותר.
ג' מותר רק אם עכשיו כבר אינו מאוס.

בגנות מי הפליגו הקדמונים?
א' בגנות המאריך יותר מדאי ומנעים בזמירות שבת, מפני שיש בדבר ביטול תורה.
ב' בגנות המשוררים המאריכים ומפרידים אות מחברתה ותבה מחברתה.
ג' בגנות אלו שמתחילים התפילה בשבת מאוחר יותר ממות החתן.

כבוד שמים
מתחילת פרק ד' עד הסוף
ו'תפארת אדם' פתיחה ופרק א'

האם מותר להעביר תער על השפה העליונה או תחת הגרון?
א' מותר לכ"ע.
ב' על השפה העליונה מותר ותחת הגרון אסור.
ג' רבו הדעות בענין תקום פאות הזקן, ולכן ירא שמים לא יעביר תער על זקנו כלל אפילו במקומות אלו.

האם יתכן שע"י קיום התורה יסובב לאדם איזה ריעותא?
א' כן, ולפום צערא אגרא.
ב' לא, ואם נסבב ריעותא בודאי, מזומנת לו טובה גדולה יותר במקום אחר.
ג' אין אנו יודעים חשבונות שמים.

מבחן 138 פרשת יירא

משנה ברורה
מסימן רע"ז סעיף ב' עד סוף סעיף ג'

באיזה אופן אפשר לטמון על שיטת בעל העיטור להחיר אמירה לנכרי לצורך מצוה (למסקנת המ"ב)?
א' לכוונת יפוי הכנסת אע"פ שאפשר לכוונתו בחול.
ב' לצורך סעודת תהנה או ברית מילה אף כשאין צורך גדול.
ג' לתקן עירוב שהתקלקל בשבת.

האם מותר לומר לנכרי לטלטל נר דולק לצורך ישראלי?
א' אסור.
ב' אין להחיר אלא לבני תורה.
ג' מותר לכל אדם.

מה מותר לעשות בענין אמירה והנאה ממלאכת נכרי כשכבר היה לו נר דולק?
א' רק להנות בזמן שיכל להנות קצת מהנר הראשון.
ב' מותר גם לומר לנכרי להדליק.
ג' לומר אסור, אבל להנות מותר גם אחרי שכבה הנר הראשון.

ישראל שמחה בכרי שלא יעשה מלאכה והראה שהדבר אינו לו, האם מותר לו להנות ממה שהוכרי עשה?
א' מותר, ובכבוד שלא יערים במחאתו.
ב' מותר רק בנר של נכרי.
ג' אסור.

מתי מותר בארצות קרות לומר לנכרי להסיק את חנוור בית החורף?
א' רק עבור קטנים.
ב' אם הקור גדול מותר גם עבור גדולים.
ג' מותר רק לצורך פיקוח נפש.

מדוע אסור לפתוח דלת שקבוע בה נר?
א' משום שקירוב או הרחקת השמן יש בזה משום מכבה או מבעיר.
ב' משום שהנר הוא מוקצה והדלת היא בסיס לנו.
ג' שתי התשובות נכונות.

האם מותר לפתוח או לסגור דלת כנגד המדורה?
א' מותר.
ב' אסור.
ג' לפתוח אסור ולסגור מותר.

כבוד שמים
פרקים ב' ג'

על איזה אופן נאמר כל המספר לשון הרע מגדיל עונו כנגד ג' עונות עבודה זרה גילוי עריות ושפכות דמים?
א' על מי שעבר אפילו במקרה על לשון הרע.
ב' שמי שעבר בתמימות על לשון הרע, מגדיל עונו כנגד העובר על ג' העונות בקביעות במקרה.
ג' העובר על לשון הרע במקרה מגדיל כנגד העובר על ג' עונות במקרה, והעובר בקביעות מגדיל כנגד העובר בקביעות.

מה יעשה מי שעבר מאות פעמים על עוון לשון הרע ואינו זוכר את כל מי שדיבר עליו כדי לפייסו, וגם ממנו למדו לזכור באיסור לשון הרע (כבוד שמים פרק ג')?
א' יתמיד עניינים אלו ברבים ויכרח מהעוון הזה כבורח מן האש.
ב' ע"י תורה וחסד.
ג' ע"י תעניות וסיוגופים.

תמצית
סילבולוגי גמליא, ולכדה ולנוסך
7692282@gmail.com

לוגות
מבחינים עובדיים
ברץ ומוסי משכר חרות ואבטחת מס
0737-289-669

**מבחינים ב'משנה ברורה'
ו'חומת הדת', תשנ"ב-כסלו תשפ"ה**

ינתן לשמוע שיעורים על פרה"ש
בטלפון 03-6171132
ש"ק ומועדים, משנ"ב, ספרי מוסר ועוד
7692282@gmail.com
0737-289-669
ינתן לעשות את המבחנים
בטל: 0737-289-669

מבחן 142 פ. וישלח

משינה ברורה מסימן רפ"ח סעיף ה' עד סימן רצ"א סוף סעיף ז'

מי שמשנה זמן סעודתו מחמת שאוכל בחול כמו בשבת, כמה יכול לארח?
א' כמה שירצה.
ב' לא יאחר הרבה כיון שיהיה רעב.
ג' לא יאחר כלל אלא יקדים.

האם עושים בשבת מי שברך לחולה שאין בו סכנה?
א' לא.
ב' כן.
ג' אומרים שבת היא מלעזוק ורפואה קרובה לבוא.

האם מותר לאכול בשבת בבוקר לפני הקידוש?
א' מותר.
ב' אסור.
ג' לזכרים אסור ולנשים מותר.

מה צריך להזהר כשישן בצורה השבת?
א' לא להרבות יותר מדאי שלא יביאנו ליד ביטול תורה.
ב' שלא יאמר נרד וישן כדי שנוכל לעשות מלאכתנו במצאי שבת.
ג' שתי התשובות נכונות.

מי צריך להרבות יותר בלימוד התורה בשבת, תלמידי חכמים או בעלי בתים?
א' תלמידי חכמים.
ב' בעלי בתים.
ג' שניהם שוים.

האם אפשר לאכול סעודה שלישית לפני שהתפלל מנחה?
א' אפשר לכתחילה.
ב' בדיעבד יצא, וכן יעשה כשאינו יכול לאכול אחרי מנחה.
ג' אפילו בדיעבד לא יצא.

מי שאוכל בשבת יותר מ' סעודות, האם צריך לחם משנה?
א' כן.
ב' א"צ לחם משנה אלא ב' סעודות.
ג' גם בסעודה שלישית לא צריך לחם משנה.

תפארת אדם מחתיבת פסק י' עד פסק י"א ידוע עמד

מהו גודלו של היתונם?
א' כגודל כל העולם.
ב' פי שישים מכל העולם.
ג' פי כמה אלפים מכל העולם.

האם וידי בלא תשובה בתעשה מועילה?
א' כן.
ב' מועילה קצת.
ג' אינה מועילה כלל.

מבחן 141 ויצא

משינה ברורה מחתיבת סימן רפ"ח עד סימן רפ"ח סוף סעיף ז'

האם קריאת שנים מקרא ואחד תרגום הוא חיוב?
א' כן.
ב' הידרוך מצוה.
ג' שנים מקרא הוא חיוב ואחד תרגום הוא הידרוך מצוה.

הקורא הפרשה עם רש"י האם זה נחשב כמו תרגום?
א' לא.
ב' כן, ובכדי שיקרא פעם נוספת פסוקים שאין עליהם רש"י.
ג' כן, וא"צ לקרוא פעם נוספת פסוקים שאין עליהם רש"י.

מה עדיף לסיים קריאת שמ"ח לפני סעודת הבוקר, או להתחיל הסעודה קודם חצות?
א' לסיים הקריאה לפני הסעודה.
ב' לא יעכב הסעודה לאחר חצות בשביל לסיים הקריאה לפני הסעודה.
ג' מה שירצה יעשה.

האם אפשר לקרוא המקרא מילה במילה יחד עם הבעל קורא?
א' לא.
ב' יש להתמיר שלא לעשות כן.
ג' אין להתמיר בה.

האם ניתן להתפלל מוסף לפני שחרית?
א' כן.
ב' לא, ובדיעבד יצא.
ג' לא, ובדיעבד לא יצא.

היו לפני תפילות מוסף ומנחה, מה יקדים?
א' מוסף.
ב' מנחה.
ג' מה שירצה.

האם מותר להתענות בשבת על עונות ומחמת תשובה?
א' אסור.
ב' מותר.
ג' אין ראוי.

תפארת אדם פסק ה' ועשה ראיה נא אחי' עד פסק י"ח

מה יעשה אדם שרוצה לקטש גופו?
א' יתבונן שהגוף יחפר לריחה ותולעה, ועדיף לו לקטש ופשוט שיהו לצחצח נצחים.
ב' יתבונן שהוא עובד לעבדו ע"ז ע"י לא ילבש גבר שמתל אשה".
ג' שתי התשובות נכונות.

מה הכונה שצריך לקבוע עתים לתורה?
א' שצריך ללמוד בכל שעה פניו.
ב' שצריך לקבוע זמן ללמוד תורה ולא לפחות מה הזמן אף פעם.
ג' שצריך ללמוד בצורה של קביעות וזמון, ולא רק מתוך ההכרח.

מבחן 140 פ. חולדות

משינה ברורה סימנים רפ"ב רפ"ג רפ"ד

מתי אומרים קדיש בקריאת התורה בחול המועד?
א' אחרי הקורא השלישי.
ב' אחרי הרביעי.
ג' מה שירצה יעשה.

מה יעשו אם שכחו לומר קדיש עד אחרי התפסיר?
א' יאמר הקדיש לאחר קריאת התפסיר.
ב' יאמר הקדיש לאחר קריאת ההתפירה.
ג' לא יאמר קדיש.

מה יעשו אם דיברו בקריאת הפרשה פסוק או חיבה אחת?
א' חזר וקרא אותו פסוק עם עוד שני פסוקים.
ב' חזר וקרא מאותו פסוק עד סוף הפרשה.
ג' בפסוק אחד חזר ובתבה אחת אמר חזר.

מדוע אין קוראים בשבת מוספי שבת?
א' מפני שאין בה אלא שני פסוקים.
ב' משום שיצטרכו להפסיר בכל שבת מענין אחד.
ג' שתי התשובות נכונות.

האם ברכות הקוראים בתורה משלימים מעין מאה ברכות?
א' לא.
ב' אם מכין ועונה אמן כן.
ג' בכל אופן עולים.

האם קטן יכול להפסיר?
א' אם יודע לקרוא בנביא בעצמו יוכל, ובזמנו כשקוראים מתוך קלף מותר גם כשאינו יודע.
ב' רק אם יודע לקרוא בנביא בעצמו, אפילו בזמנו כשקוראים מתוך קלף.
ג' לא.

מדוע אין להתחיל להפסיר עד שיאמרו לגלגל?
א' משום כבוד הספר תורה.
ב' כדי שגם הגלגל יתן ליבו למה שיאמר התפסיר.
ג' כדי לא כעבד לב השותמים.

תפארת אדם מחתיבת פסק ב' עד פסק ה' ועשה ראיה נא אחי'

כמה לארים עובר המשרית פאת זקנו או המקיף פאת ראשו?
א' שני לארים בכל אחד.
ב' המשרית פאת זקנו המשרית, והמקיף פאת ראשו שנים.
ג' על כל שיערה עובר לאור.

מי פסול לעדות ולשבעות?
א' מי שנעבר על לא תעשה דאורייתא ויש בה מעשה.
ב' דווקא מי שהופקר אצלו אסור אחד לבער עניו תמיד בשאט נפש.
ג' דווקא מי שעבר עבירה בפרה"א.